
Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej

Sprawozdanie roczne 2008

Warszawa 2009

---

*Fundacja Rozwoju
Demokracji Lokalnej*

1989 r.

**FUNDACJA ROZWOJU
DEMOKRACJI LOKALNEJ**

Plac Inwalidów 10
01-552 Warszawa

tel.: 022 322 84 00
fax: 022 322 84 10
biuro@frdl.org.pl

www.frdl.org.pl

Sprawozdanie opracował Zespół FRDL

Projekt graficzny: Tomasz Maniewski

Następujące instytucje wsparły finansowo działalność Fundacji w 2008 roku:

- Ambasada Brytyjska w Warszawie
- Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu
- Ecorys Polska sp. z o.o.
- Fundacja Fundusz Współpracy
- Fundacja im. F. Naumanna
- Fundacja im. Stefana Batorego
- Fundacja Konrada Adenauera w Polsce
- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej
- Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Katowicach
- Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
- Komisja Europejska, Delegacja Komisji Europejskiej w Kijowie
- Local Government and Public Service Reform Initiative, Węgry / Open Society Institute (LGI/OSI)
- Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie
- Ministerstwo Edukacji Narodowej
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
- Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
- Ministerstwo Spraw Zagranicznych
- Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”
- Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
- Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
- Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL
- Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego
- Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
- United States Agency for International Development / Office of Economic Growth we współpracy z Mendez England & Associates Inc.
- Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
- Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
- Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
- Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego
- Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego

- Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
- Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Urząd Miasta Opole
- Urząd Miasta Sopot
- Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu (WFOŚiGW)
- Wojewódzki Urząd Pracy w Bydgoszczy
- Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
- Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
- Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
- Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
- Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu
- Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
- Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
- Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu

Dziękujemy!

foto. Krzysztof Wojda

Minął rok 2008, kolejny, już dziewiętnasty rok działalności naszej Fundacji. Zbliżamy się do jubileuszu dwudziestolecia i do magicznej liczby jednego miliona uczestników naszych działań szkoleniowych. Kolejny raz uzyskaliśmy potwierdzenie, że to, co Fundacja robi, jest dobre i społecznie potrzebne.

Rok 2008 był rokiem trudnym, ale też i ważnym dla naszego rozwoju. Przede wszystkim opóźnione zostały procedury uruchamiania funduszy UE. Stało się to dla nas przyczyną dużych trudności. Nie było bieżących przychodów, ale w oczekiwaniu na rozstrzygnięcia konkursów i przetargów musieliśmy utrzymywać całą naszą sieć w pełnej gotowości. Ponieśliśmy poważne straty. Utrzymaliśmy jednak naszą działalność misyjną na niezmiennym poziomie i kontynuowaliśmy strategiczne działania związane z rozwojem Fundacji i dostosowywaniem jej do zmieniających się warunków.

Zarząd rozpoczął poważną analizę naszych dotychczasowych działań i wyznaczenia ich strategicznych kierunków. Przeprowadzony audyt organizacyjny dostarczył wielu istotnych informacji, oceniających naszą działalność. Z dużą satysfakcją uzyskaliśmy potwierdzenie ogromnej rozpoznawalności naszej Fundacji wśród władz samorządowych wszystkich szczebli, wysokiego zaufania, jakim jesteśmy obdarzani, a także uznania dla jakości i profesjonalności naszych akcji. Mamy coraz silniejsze poczucie, że jesteśmy potrzebni.

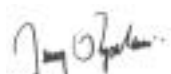
Prace nad strategią oparte były na analizie problemów lokalnej demokracji i samorządności wymagających rozwiązania. Na ich tle zarysowane zostały kluczowe zadania Fundacji w nadchodzących latach. Staraliśmy się zwracać na nie uwagę w naszych raportach, wywiadach i publikacjach. Nie jesteśmy bowiem zwykłą, komercyjną instytucją szkoleń i doradztwa – naszym celem jest realizowanie misji i to jej będą zawsze podporządkowane wszystkie nasze działania.

Jednocześnie podjęto ambitny program usprawnienia systemu zarządzania Fundacją, która stała się poważną i dużą organizacją. Pierwszym krokiem było wdrożenie systemu elektronicznej księgowości, który zaczął działać z początkiem 2009 roku. Powstało dzięki temu istotne narzędzie, które pozwoli nam jeszcze efektywniej pracować na rzecz rozwoju demokracji i sprawnej administracji lokalnej.

Dziś, patrząc wstecz na rok 2008, możemy z satysfakcją stwierdzić, że trudności, jakie występowały, są już za nami. Ale przed nami ciągle są wielkie zadania, bo Polska jeszcze nie przeszła trudnego okresu transformacji ustrojowej, gospodarczej i społecznej. Będziemy je nadal realizować, będąc do nich coraz lepiej przygotowani.

Patrzmy na kolejny, jubileuszowy rok 2009 z optymizmem i wzmocnionym poczuciem sensu i potrzeby naszych działań.

Prof. Jerzy Reguński

Prezes FRDL

WŁADZE FRDL

Rada Fundatorów

Jerzy Regulski	prezes FRDL, były senator, pierwszy pełnomocnik rządu ds. reformy samorządu terytorialnego w III RP, były ambasador RP przy Radzie Europy
Jerzy Stępień	były senator, były prezes Trybunału Konstytucyjnego
Iwo Byczewski	były wiceminister spraw zagranicznych RP i ambasador RP przy Unii Europejskiej i w Królestwie Belgii
Andrzej Celiński	poseł na Sejm RP
Adam Kowalewski	przewodniczący Krajowego Sekretariatu „Habitat”, przewodniczący Głównej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej; były ambasador RP w Kenii i przy organizacjach ONZ UN-Habitat i UNEP
Joanna Regulska	profesor Rutgers University (USA)
Czesława Rudzka-Lorentz	dyrektor Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli

Rada Nadzorcza

Adam Kowalewski	przewodniczący
Jan Król	wiceprezes
Jerzy Cieślik	
Elżbieta Hibner	
Michał Kulesza	
Joanna Staręga-Piasek	
Małgorzata Anna Szewczyk	przewodnicząca Kolegium Dyrektorów FRDL

Kadencja Rady Nadzorczej trwa od 1 czerwca 2006 roku do 31 maja 2009 roku.

Zarząd

Barbara Imiołczyk	prezes Zarządu
Hanna Szczeblewska	wiceprezes Zarządu
Irena Peszko	członek Zarządu

Funkcje doradcze pełni Kolegium Dyrektorów Ośrodków Regionalnych FRDL.

O Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej jest największą polską organizacją pozarządową wspierającą rozwój samorządności. Jest organizacją apolityczną, niezależną i niekomercyjną. Została ustanowiona 18 września 1989 roku i wpisana do rejestru fundacji 9 stycznia 1990 roku. Grupę założycielską stanowili parlamentarzyści Obywatelskiego Klubu Parlamentarnego, aktywni przedstawiciele ówczesnej opozycji demokratycznej: senatorowie Jerzy Regulski, Andrzej Celiński, Aleksander Paszyński, Jerzy Stępień oraz poseł Walerian Pańko.

Misją Fundacji jest od chwili jej powołania wspieranie demokracji lokalnej.

Za swoją działalność FRDL została wielokrotnie nagrodzona. Najważniejsze wyróżnienia to:

1995 – UN Habitat Scroll of Honour

2000 – Nagroda Główna Prezesa Rady Ministrów w Konkursie Pro Publico Bono

2003 – Nagroda Honorowych Skrzydeł dla Świętokrzyskiego Centrum FRDL

2004 – Nagroda Honorowa Forum Ekonomicznego w Krynicy

2008 – Nagroda Ministra Rozwoju Regionalnego w konkursie *Najlepsza Inwestycja w Człowieka*

2008 – Odznaka *Za Zasługi dla Województwa Lubuskiego* dla Ośrodka Regionalnego FRDL w Zielonej Górze

2008 – Medal *PRO MASOVIA*

Obecnie Fundacja jest siecią, którą tworzy 16 regionalnych ośrodków z filiami i Polskim Instytutem Demokracji Lokalnej. Jest założycielem czterech Wyższych Szkół Administracji Publicznej: w Białymstoku, Kielcach, Łodzi i Szczecinie. Dzięki tej strukturze, Fundacja obejmuje swoim działaniem terytorium całego kraju.

Realizując swą misję Fundacja prowadzi regularne działania na rzecz budowy więzi lokalnych i rozwoju kapitału społecznego wspólnot lokalnych. Wspiera przez szkolenia i doradztwo rozwój instytucji publicznych – rządowych i samorządowych. Bada jakość usług publicznych i prowadzi projekty na rzecz podnoszenia poziomu oraz efektywności tych usług.

Swoje działania Fundacja kieruje do szerokiego grona odbiorców: administracji publicznej, jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, organizacji społecznych, grup nieformalnych i liderów lokalnych. Odbiorcami usług Fundacji są również małe i średnie przedsiębiorstwa, a także – w wybranych projektach – grupy zagrożone marginalizacją, np. bezrobociem.

Zasadą Fundacji jest działanie w partnerstwie oraz dążenie do utrzymywania stałych więzi ze współpracującymi osobami, organizacjami i instytucjami. Dlatego wypracowano w Fundacji specyficzną formę działania: kluby i fora branżowe. Zrzeszają one przede wszystkim pracowników samorządowych i przedstawicieli władz lokalnych. Członkami niektórych forów są również członkowie organizacji społecznych.

Przy ośrodkach regionalnych działają 82 takie kluby i fora.

Na poziomie ogólnopolskim działa KobiECE Forum Samorządowe – zrzeszające panie pełniące funkcje wójtów, burmistrzów i prezydentów.

W 2008 roku powołano Ogólnopolski Konwent Sekretarzy Gmin i Powiatów, skupiający przewodniczących regionalnych forów sekretarzy.

Zawiązana została grupa inicjatywna powołania Ogólnopolskiego Forum Kultury.

Od 1992 roku Fundacja realizuje swoje programy także poza granicami kraju, w krajach dawnego ZSRR oraz na Bałkanach, dzieląc się doświadczeniem polskiej transformacji, szczególnie reformy samorządowej.

Od 2004 roku Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej jest współzałożycielem i członkiem Polskiej Izby Firm Szkoleniowych, której głównym zadaniem jest rozwój rynku usług edukacyjnych oraz propagowanie idei uczenia się przez całe życie i kształtowania społeczeństwa wiedzy. PIFS jest instytucją, która stała się źródłem informacji i opinii o polskim rynku szkoleniowym, zarówno dla mediów, jak i administracji rządowej i pozarządowej. Przy tym integruje środowisko instytucji zajmujących się działalnością szkoleniową. Izba opracowała i stosuje w praktyce Kodeks Dobrych Praktyk PIFS, opierający się na założeniu, że uczenie się jest warunkiem rozwoju i zwiększania konkurencyjności każdej firmy, a istotnym elementem procesu uczenia się są właśnie szkolenia. Kodeks ma za zadanie ustanawiać standardy konieczne dla funkcjonowania całego rynku szkoleniowego. FRDL jest sygnatariuszem Kodeksu i realizuje jego zapisy w praktyce.

Warto w tym miejsc u podkreślić, że w roku 2009 liczba osób, które uczestniczyły w szkoleniach Fundacji **przekroczy 1 milion**.

Fundacja w roku 2008

Rok 2008 był dla Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej rokiem podsumowań dziewiętnastu lat aktywności oraz planowania przyszłości. W związku z Jubileuszem XX-lecia Fundacji, który przypada w roku 2009, dokonano przeglądu i podsumowania dotychczasowej działalności. Refleksja nad przeszłością stworzyła podstawy do planowania przyszłości. Rok 2008 był rokiem pracy całej organizacji nad dokumentem, który jest planem działań na kolejne lata. W ramach prac nad „Strategią FRDL na lata 2009-2015” dokonano diagnozy organizacji. Przeprowadzono również zewnętrzne badania dla uzyskania wiedzy jak partnerzy i klienci Fundacji postrzegają jej działania oraz w jakim stopniu różne formy aktywności FRDL odpowiadają ich potrzebom i oczekiwaniom. Opracowana na podstawie wyników badań diagnoza stała się podstawą do wyznaczania nowych celów strategicznych i operacyjnych, a następnie programów działania.

Dzięki temu zbiorowemu wysiłkowi Fundacja jest jedną z niewielu organizacji pozarządowych mających konkretny plan działania na najbliższych 7 lat.

Rok 2008 w działalności merytorycznej zdominowany był przez przygotowanie projektów do nowych programów operacyjnych wynikających z okresu programowania 2007-2013. Ze względu na opóźnienia związane z wdrażaniem programów operacyjnych w centrali i ośrodkach regionalnych gotowe projekty czekały miesiącami na ogłoszenie konkursów, następnie na ocenę i w końcu na podpisanie umów. Fundacja nie przewidziała skali tych opóźnień, a to z kolei wpłynęło na wynik finansowy.

W roku 2008 działalność Fundacji po raz kolejny została doceniona – zostaliśmy wyróżnieni Medalem *Pro Masovia*, który jest wyrazem uznania dla osób i instytucji, które swoją działalnością na rzecz województwa mazowieckiego wybitnie przyczyniły się do gospodarczego, kulturalnego lub społecznego rozwoju Mazowsza. Medal został odebrany z rąk Adama Struzika – marszałka województwa mazowieckiego.

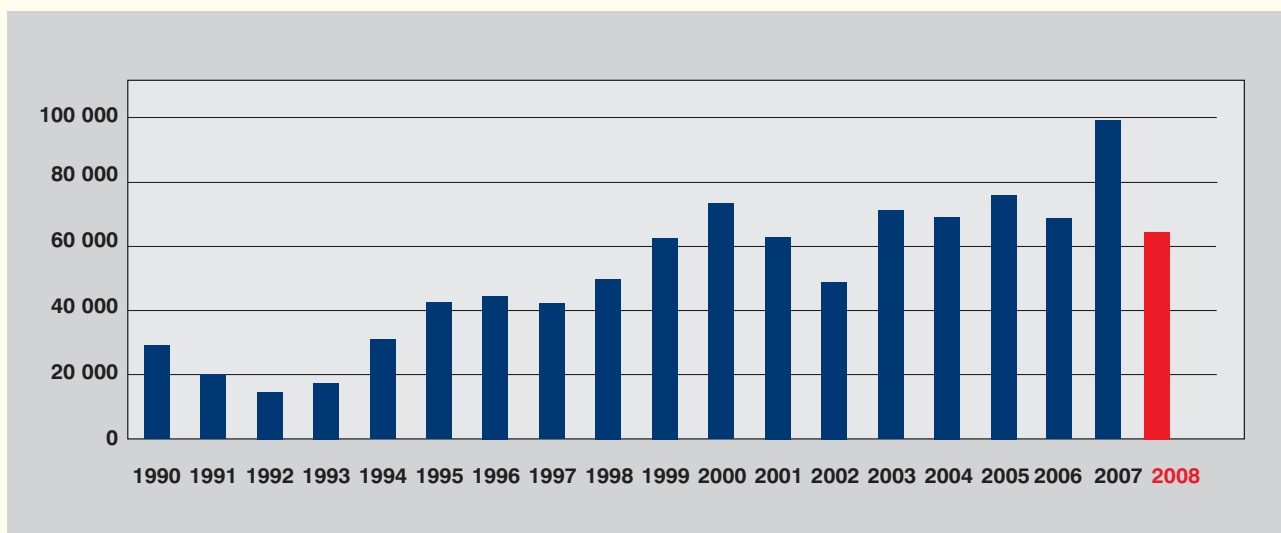
Jeden z projektów Fundacji, „Sołtyski i liderki wiejskie”, został wyróżniony w *Konkursie Ministra Rozwoju Regionalnego na Najlepszą Inwestycję w Człowieka*.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w 2008 roku kontynuowała realizację zadań na rzecz swoich podstawowych klientów (pracowników samorządów terytorialnych, pracowników administracji rządowej, społeczności lokalnych, organizacji pozarządowych oraz małych i średnich przedsiębiorstw) w formie szkoleń, doradztwa oraz realizacji projektów szkoleniowo-doradczych.

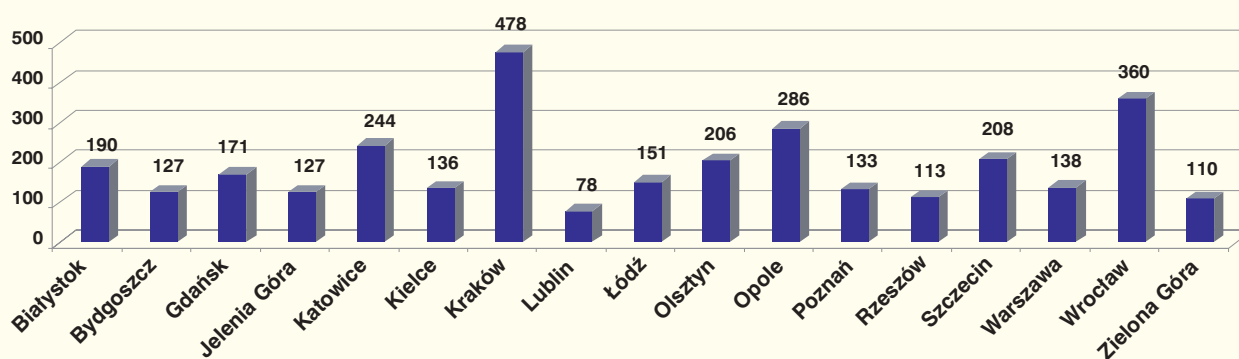
W 2008 roku FRDL zorganizowała **3 256** szkoleń, w których wzięło udział **65 376** osób.

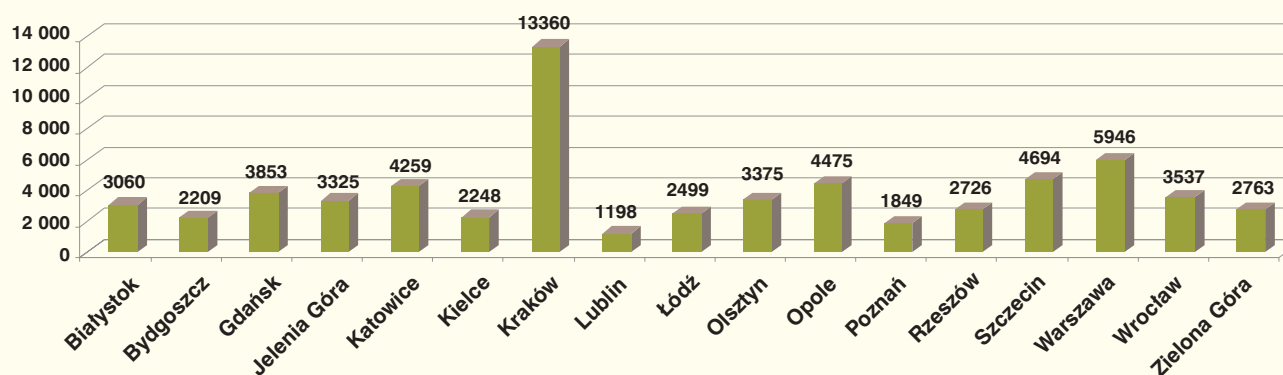
Rys. 1. Liczba uczestników wydarzeń o charakterze szkoleniowo-edukacyjnym w poszczególnych latach

Rys. 2. Liczba wydarzeń o charakterze szkoleniowo-edukacyjnym w 2008 roku

Rys. 3. Liczba przeszkolonych w 2008 roku

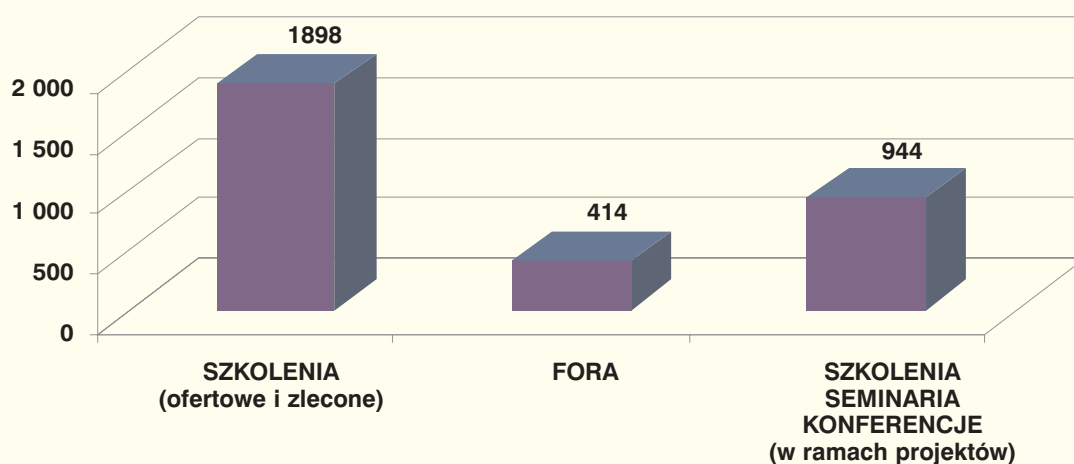
Powyższe wykresy przedstawiają liczbę szkoleń i ich uczestników w poszczególnych regionach Polski.

W ramach naszej comiesięcznej oferty szkoleniowej zorganizowaliśmy i przeprowadziliśmy **1 898** szkoleń dla **32 953** osób.

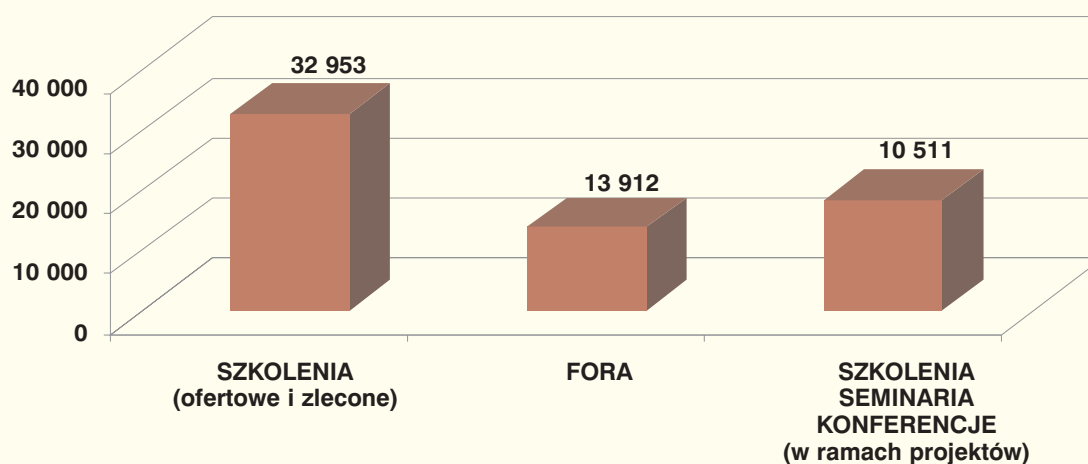
W ramach szkoleń ustawicznych prowadzonych dla członków samorządowych forów branżowych przeprowadziliśmy **414** szkoleń dla **13 912** uczestników.

Fundacja swoją działalność szkoleniowo edukacyjną prowadziła również w ramach projektów, finansowanych w większości ze środków funduszy europejskich, organizując 944 szkolenia, seminaria i konferencje dla **18 511** osób.

Rys. 4. Rodzaje i liczba wydarzeń szkoleniowych FRDL

Rys.5. Liczba uczestników poszczególnych wydarzeń szkoleniowych FRDL

W 2008 roku realizowano **113** projektów na ogólną kwotę budżetową **26 830 458,46 PLN**. W sumie na projekty realizowane w latach 2006-2011 Fundacja pozyskała **119 990 143,74 PLN**.

Szczegółowy wykaz projektów stanowi **załącznik nr 1**.

Ważnym elementem naszej działalności jest od wielu lat doradztwo dla jednostek samorządu terytorialnego. W 2008 roku Fundacja zrealizowała 121 usług doradczych. Do najczęściej realizowanych usług należą: opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych, studiów wykonalności, planów rewitalizacji, planów odnowy miejscowości oraz przygotowywanie wniosków o dofinansowanie projektów. Najchętniej z naszych usług doradczych korzystały gminy z województw: świętokrzyskiego (24), małopolskiego (22), warmińsko-mazurskiego (18), lubelskiego (14), śląskiego (11) i dolnośląskiego (10).

W 2008 roku w całej Polsce zorganizowano 48 konferencji, w których wzięto udział 3 796 osób. Do najważniejszych należały te, które dotyczyły rozwiązywania problemów na szczeblu lokalnym i dawały możliwość formułowania opinii i wniosków dla organów administracji publicznej. Szczegółowy wykaz konferencji zawiera **załącznik nr 2**.

Przy FRDL działało w 2008 roku 82 fora branżowe, zrzeszające pracowników samorządowych. Szczegółowy wykaz forów działających przy Fundacji znajduje się **w załączniku nr 3**.

Współpraca z mediami

Informując o swoich działaniach oraz prezentując stanowiska ważne dla samorządu oraz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, Fundacja rozwijała współpracę z mediami zajmującymi się tematyką samorządu, szczególnie z Gazetą Samorządu i Administracji, Serwisem Samorządowym PAP, portalem www.ngo.pl, TVP3 – Kurierem Mazowieckim i Kurierem Warszawskim oraz z ośrodkami regionalnymi TVP.

W ramach projektu „*Eurolinia Plus*”, którego celem jest pomoc różnym grupom społecznym w korzystaniu z funduszy europejskich, Fundacja nawiązała współpracę z TV Biznes oraz Radiem TOK FM. W projekcie realizowanym przede wszystkim z myślą o pomocy tym, którzy po raz pierwszy mogą składać wnioski do funduszy strukturalnych w nowym okresie programowania 2007-2013, bierze udział również Serwis Samorządowy PAP.

Nagroda FRDL

Istotnym elementem wspierania działań na rzecz samorządu i społeczeństwa obywatelskiego była organizacja trzeciej edycji **Nagrody FRDL**. Tym razem przyznawana ona była za inicjatywy rozwijające kulturę lokalną, jako czynnik życia społecznego najsilniej wzmacniający poczucie lokalnej tożsamości i wspólnoty, a tym samym przyczyniający się do rozwoju aktywności obywatelskiej. Patronat nad inicjatywą objęło Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Polski Komitet ds. UNESCO. Nagrody przyznano w dwóch kategoriach: samorządowych instytucji kultury oraz organizacji pozarządowych lub grup obywatelskich (bez względu na ich status prawny).

W kategorii samorządowe instytucje kultury nagrodę otrzymał Dobrzański Ośrodek Kultury i Sportu za projekt „*Źródło*”. W kategorii organizacje pozarządowe lub grupy obywateli nagrodę przyznano *ex-aequo* Inicjatywie Obywatelskiej „*Otwarte Ogrody*” z Podkowy Leśnej oraz Koszalińskiemu Towarzystwu Społeczno-Kulturalnemu za inicjatywę „*Wioski Tematyczne*”.

Działalność zagraniczna

W roku 2008 FRDL kontynuowała realizację projektów zagranicznych w krajach Europy Wschodniej, Południowej i w Azji Centralnej. Wspieranie rozwoju demokracji w krajach realizujących przemiany ustrojowe jest jednym z głównych celów działania Fundacji za granicą. Działania FRDL w krajach partnerskich dotyczą zarówno przekazywania polskich doświadczeń w zakresie transformacji ustrojowej i funkcjonowania samorządu, jak i aktywności obywatelskiej, rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym i regionalnym oraz – od czasu wstąpienia Polski do Unii Europejskiej – zagadnień związanych z funkcjonowaniem w strukturach UE.

Obszary priorytetowe, na których skupia się zainteresowanie FRDL, to kraje Europy Środkowo-Wschodniej i Azji Środkowej, zwłaszcza kraje dawnego ZSRR, oraz tereny Europy Południowo-Wschodniej – w szczególności Bałkany.

W ramach działalności Biura Fundacji w Warszawie, w 2008 r. realizowane były projekty w Gruzji i na Ukrainie. Odbył się także szereg spotkań, wykładów i prelekcji dla grup urzędników i przedstawicieli organizacji pozarządowych z Azerbejdżanu, Białorusi, Gruzji, Kazachstanu, Ukrainy, którzy odwiedzili FRDL goszcząc w Polsce na zaproszenie innych organizacji pozarządowych. Dzięki realizacji tych działań poszerzyła się lista zagranicznych partnerów, z którymi współpracujemy.

Ponadto ośrodki regionalne Fundacji zaangażowane były w realizację przedsięwzięć na rzecz Ukrainy, Serbii, Mołdowy, Ośrodek w Kielcach uczestniczył w projektach dotyczących wymiany młodzieży z wielu krajów (Ukrainy, Szwecji, Węgier, Malty, Estonii, Czech, Włoch, Łotwy, Litwy).

FRDL, jako członek Stowarzyszenia Grupa Zagranica, uczestniczy w jego pracach na rzecz usprawnienia i rozwoju zagranicznej działalności polskich organizacji pozarządowych. Przedstawiciel FRDL uczestniczył także w grupach roboczych stowarzyszeń *Gruzja+* oraz *Kaukaz+*, które stanowią forum wymiany doświadczeń i platformę służącą wypracowywaniu standardów oraz planowaniu wspólnych działań na rzecz społeczności tych obszarów w zakresie działań statutowych organizacji. Ponadto przedstawiciel FRDL ponownie został wybrany do nowego zarządu ENTO (Europejska Sieć Organizacji Prowadzących Szkolenia dla Władz Lokalnych i Regionalnych).

W dziedzinie działalności międzynarodowej w najbliższych latach FRDL będzie koncentrować się przede wszystkim na współpracy z naszymi sąsiadami – Ukrainą i Białorusią, a także Gruzją oraz z krajami Europy Południowej: z państwami kandydującymi do Unii Europejskiej lub tymi, które choć już weszły do wspólnoty, są objęte regionalnymi programami wsparcia – dotyczy to przede wszystkim Bałkanów Zachodnich. Zamierzamy wykorzystywać możliwości, jakie stwarzają nowe narzędzia *Europejskiej Polityki Sąsiedztwa*, takie jak *Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa* oraz *Partnerstwo Wschodnie*, a także coraz większy udział naszego kraju w realizacji *Milenijnych Celów Rozwoju* poprzez pomoc rozwojową udzielaną przez Rząd RP. FRDL realizuje własne projekty współpracy międzynarodowej, jest także partnerem organizacji i instytucji z krajów europejskich.

Polski Instytut Demokracji Lokalnej

Polski Instytut Demokracji Lokalnej jest jednostką Fundacji. W roku 2008 Instytut zainicjował nowy program – *Demokratyczne Innowacje*. Jego celem jest rozwijanie i promowanie innowacyjnych form partycypacji społecznej w Polsce – również poprzez adaptację wybranych rozwiązań sprawdzonych w zachodnich demokracjach. W ramach programu Instytut będzie promował nowoczesne metody rozwiązywania konfliktów oraz angażowania mieszkańców w sprawy lokalne.

Program zainaugurowany został debatą ekspercką przygotowaną przez PILD i Senat Rzeczypospolitej Polskiej przy współpracy Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej. Patronat medialny nad imprezą objęła Agencja Informacyjna TVP.

Debata *Innowacje w demokracji* z udziałem prof. Marka Ziółkowskiego, wicemarszałka Senatu oraz ekspertów z Wyższej Szkoły Psychologii Społecznej w Warszawie rozpoczęła kampanię Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej na rzecz włączenia do życia publicznego szerszych grup społeczeństwa.

Debata odbyła się w szerokim gronie przedstawicieli władz samorządowych z całej Polski i mediów ogólnopolskich. Prelegenci w swoich wystąpieniach omawiali m. in. innowacje demokratyczne stosowane w krajach Europy Zachodniej, ze szczególnym uwzględnieniem doświadczeń Republiki Federalnej Niemiec.

Zmiany organizacyjne

Rok 2008 był dla Fundacji okresem wprowadzania istotnych zmian organizacyjnych. Biuro Fundacji i ośrodki poddane zostały wewnętrznym i zewnętrznym kontrolom oraz audytowi. Dotyczyły one zarówno poprawności prowadzonej działalności od strony finansowej i kadrowej, jak i prawidłowości realizacji poszczególnych projektów.

W związku z potrzebą dalszej profesjonalizacji Fundacji wprowadzono nowe rozwiązania:

- wdrożono jednolity system oceny pracowników – element nowego systemu zarządzania kadrami;
- utworzono komórkę audytu wewnętrznego;
- przygotowano Fundację do wdrożenia zintegrowanego systemu finansowo-księgowego. System finansowo-księgowy SAP *Business One* działa w całej sieci od 1 stycznia 2009 roku.

Wszystkie te inwestycje służą zwiększeniu efektywności zarządzania w FRDL. Wszystkie również są elementami szerszego programu profesjonalizacji Fundacji. Program ten wynika z nowej strategii FRDL i jest realizowany w ramach celu strategicznego „Zwiększenie konkurencyjności Fundacji poprzez sprawne zarządzanie”.

W swych działaniach w 2008 roku Fundacja starała się kierować wizją wypracowaną przez cały zespół w trakcie prac nad *Strategią FRDL na lata 2009-2015*. Wspólna wizja Fundacji określona została zdaniem:

**Chcemy być wiodącą w Polsce organizacją pozarządową,
neutralną wobec partii politycznych,
wspierającą w rozwoju wspólnoty lokalne,
badającą potrzeby tych wspólnot
oraz pełniącą rolę inicjatora i rzecznika rozwiązań,
wzmacniającą samorządność i demokrację.**

Najciekawsze projekty

realizowane w 2008 roku
przez FRDL
oraz przez Wyższe Szkoły Administracji Publicznej

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Podlaskie Centrum Białystok

Tytuł projektu: *Pomysł na biznes – wsparcie na starcie*

Termin realizacji: 01.11.2006 – 29.02.2008

Źródło finansowania: ZPORR 2.5.
Promocja przedsiębiorczości

Celem projektu było kompleksowe przygotowanie członków grupy do założenia własnej działalności gospodarczej oraz wsparcie ich działań poprzez szkolenia, doradztwo oraz bezpośrednią pomoc finansową w formie jednorazowej dotacji inwestycyjnej i wsparcia pomostowego.

Uczestnikami projektu były osoby zamieszkujące województwo podlaskie, niezarejestrowane jako bezrobotne, które zamierzały otworzyć własną działalność gospodarczą. W części szkoleniowo-doradczej uczestniczyło 60 osób. Ze wsparcia finansowego w postaci jednorazowej dotacji inwestycyjnej skorzystały 22 osoby, ze wsparcia pomostowego – 20 osób. Preferowane były następujące kategorie: osoby pracujące z terenów wiejskich i miejskich, odchodzące z rolnictwa, zagrożone utratą zatrudnienia oraz młodzież/studenci do 25 roku życia.

Opisywana inicjatywa nie była pierwszą tego typu realizacją w białostockim ośrodku FRDL, bowiem projekt *Pomysł na biznes – wsparcie na starcie* był kontynuacją projektu *Wsparcie na starcie*, realizowanego przez FRDL-PC w okresie od 01.09.2005 r. do 31.01.2007 r.

Najwięcej satysfakcji realizatorom projektu sprawiła możliwość spełnienia marzeń beneficjentów – założenia własnej działalności gospodarczej. Wszyscy uczestnicy projektu ocenili jego realizację bardzo wysoko, co znalazło potwierdzenie w wynikach ewaluacji oraz bezpośrednich rozmowach, chociaż czasem konieczne było wypełnianie wielu dokumentów, co niejednokrotnie zmniejszało zapał beneficjentów do otwierania własnej działalności.

Media były zainteresowane projektem na każdym jego etapie. Zarówno seminarium rozpoczynające projekt, jak i konferencja podsumowująca zgromadziły dużą ilość ich reprezentantów. W trakcie trwania projektu media (TV Białystok, TVP 3 Białystok, „Gazeta Współczesna”) zaproponowały zrealizowanie programów, które dawały możliwość promocji zarówno realizatorom, jak i beneficjentom projektu. Dodatkowo na koniec trwania projektu TV Białystok zaproponowała uczestnikom projektu nieodpłatną promocję ich działalności gospodarczej w 7-odcinkowym cyklu traktującym o przedsiębiorczości w województwie podlaskim. Na poranną audycję poświęconą przedsiębiorczości do studia TVN w Warszawie została zaproszona dyrektor Podlaskiego Centrum FRDL oraz reprezentant beneficjentów projektu. Nastawienie lokalnej społeczności do idei promocji przedsiębiorczości było bardzo pozytywne.

Przewidywana jest realizacja podobnych inicjatyw w przyszłości.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Pomorsko-Kujawskie Centrum Demokracji Lokalnej Bydgoszcz

Tytuł projektu: *Gmina Lubiewo – inicjatorem projektów*

Termin realizacji: 01.10.2008 – 31.03.2009

Źródło finansowania: PO KL 6.3. *Inicjatywy lokalne
na rzecz podnoszenia aktywności zawodowej
na obszarach wiejskich*

Wsparcie w ramach projektu adresowane było do 11 sołtysów, 22 przedstawicieli rady sołeckiej oraz jednego przedstawiciela III sektora, działających na terenie gminy Lubiewo. Wójt gminy Lubiewo wskazał grupę jako tę, która może najbardziej efektywnie podejmować działania na rzecz aktywności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich. Wybór grupy docelowej nie był przypadkowy, bowiem rola sołtysa na wsi wciąż jest bardzo znacząca. Sołtys to osoba, która bardzo dużo wie o danej miejscowości, jak podkreślał Antoni Rapacz, prezes Małopolskiego Stowarzyszenia Sołtysów.

Jednak sama wiedza i chęć pomocy nie wystarczają, bowiem sołtysi borykają się z problemem braku wiedzy i doświadczenia w korzystaniu z dotacji unijnych, często mają utrudniony dostęp do informacji. Sołtysi są również osamotnieni w swoich działaniach, stąd też włączono do projektu przedstawicieli rad sołeckich, by stworzyć trzyosobowe zespoły, które podejmować będą inicjatywy służące rozwojowi ich społeczności (przede wszystkim aktywizacji osób bezrobotnych).

Zaplanowane działania służyły ułatwieniu wykonywania zadań sołtysa, usprawnieniu kierowania społecznością wiejską, zbudowaniu płaszczyzny wzajemnej pomocy i wymiany doświadczeń, a przez to skuteczniejszą walkę z bezrobociem.

Ośrodek FRDL w Bydgoszczy kontynuuje działania na rzecz podnoszenia poziomu aktywności mieszkańców obszarów wiejskich. Zainteresowanie gmin współpracujących z ośrodkiem podobnymi projektami było tak duże, że w odpowiedzi na oddolne inicjatywy zgłaszane przez wójtów i burmistrzów województwa kujawsko – pomorskiego przygotowano cztery kolejne projekty, z których jeden uzyskał dofinansowanie w 2008 r., jednakże jego realizację zaplanowano na okres 01.01.2009 r. – 30.06.2009 r. FRDL-PKCDL w Bydgoszczy przygotowało trzy kolejne projekty: dla gminy Pruszcz, gminy Barcin oraz gminy Nowa Wieś Wielka.

Uczestnicy projektu realizowanego w gminie Lubiewo wysoko ocenili zaproponowane im wsparcie, było ono bowiem adekwatne do ich potrzeb i możliwości. W trakcie spotkania podsumowującego uczestnicy przedstawili inicjatywy stworzone podczas sesji szkoleniowych i doradczych, które zostaną w przyszłości przekształcone w gotowe projekty. Podczas spotkania podkreślono potrzebę kontynuacji przedsięwzięcia, które nie tylko wyposaża liderów społeczności wiejskich w odpowiednie umiejętności i wiedzę, ale także pozwala na zawiązywanie lokalnych koalicji, zgodną współpracę na wszystkich szczeblach władzy oraz porozumienie ponad podziałami.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Ośrodek Regionalny w Gdańsku

Tytuł projektu: *Trzymajmy się razem*

Termin realizacji: 01.09.2008 – 30.09.2009

Źródło finansowania: PO KL 7.2.1. *Aktywizacja zawodowa i społeczna osób zagrożonych wykluczeniem społecznym*

Inicjatywa *Trzymajmy się razem* jest zbiorem trzech projektów: *Trzymajmy się razem – obsługa sopockiego PPnRZiSS*, *Trzymajmy się razem – obsługa gdyńskiego PPnRZiSS*, oraz *Trzymajmy się razem – Forum*. Ideą przewodnią jest wspieranie organizacji pozarządowych w inicjowaniu partnerstw, budowaniu świadomości obywatelskiej, a także upowszechnianie i nakłanianie do korzystania z dobrych praktyk.

Celem dwóch pierwszych z wymienionych projektów jest stworzenie i podtrzymanie aktywnie działającego partnerstwa na rzecz podejmowania wspólnych inicjatyw dotyczących aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców Sopotu, i analogicznie Gdyni. Poprzez bieżące dostosowywanie *Powiatowego Programu na Rzecz Zatrudnienia i Spójności Społecznej* (PPnRZiSS) w obszarach przedsiębiorczości, rynku pracy, integracji społecznej i edukacji oraz spotkania NGO i instytucji publicznych – powstało partnerstwo, które ma możliwość realizacji inicjatyw efektywnie rozwiązujących problemy powiatu.

Projekt *Trzymajmy się razem – Forum* adresowany jest do działających na terenie województwa pomorskiego instytucji pomocy i integracji społecznej oraz organizacji pozarządowych z obszaru problematyki pomocy społecznej i rynku pracy. W ramach Forum na rzecz równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, promowania postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu jako skutecznych metod w rozwiązywaniu problemów społecznych, odbywa się 18 spotkań, każdorazowo w innym mieście powiatowym woj. pomorskiego. Każde spotkanie składa się z części wykładowej oraz części promującej dobre praktyki. Podsumowaniem projektu będzie konkurs *Antek* – nagradzający najlepszą inicjatywę dotyczącą równości szans, mobilności i elastyczności zawodowej, promowania postaw aktywnych oraz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu (jesień 2009).

Projekt, prócz działań skierowanych na wzmocnienie organizacji pozarządowych, jako pierwsza inicjatywa w ośrodku tak silnie nastawiony był na animowanie społeczności, tworzenie partnerstw lokalnych i podejmowanie przez nich wspólnych inicjatyw.

Początkowo największą trudność sprawiło rekrutowanie organizacji pozarządowych do projektu. Jednakże łączna liczba uczestników projektu o 85% przekroczyła pierwotne założenia. Inną trudnością było zmotywowanie uczestników do regularnego uczestniczenia w spotkaniach. Największą satysfakcją było osiągnięcie i przekroczenie zakładanych rezultatów.

Uczestnicy bardzo pozytywnie ocenili projekt, który zapewnił im wsparcie, dał możliwość dyskusji i zaprezentowania swoich poglądów, a także pozwolił na zwiększenie wiedzy i umiejętności w zakresie pozyskiwania środków na działalność. Dzięki projektowi powstały także partnerstwa, których działalność przyczyniać się będzie do rozwiązywania problemów społecznych, bezpośrednio dotyczących wszystkich mieszkańców Sopotu.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Centrum Samorządu Lokalnego Jelenia Góra

Tytuł projektu: *II Polsko – Niemiecki Kongres Samorządów Lokalnych „Polsko-niemiecka współpraca szansą dla rozwoju regionów przygranicznych w Europie”*

Termin realizacji: 27-28.10.2008

Źródło finansowania: Fundacja Konrada Adenauera Przedstawicielstwo w Polsce, Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej, FRDL – Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze

Centrum Samorządu Lokalnego w Jeleniej Górze, z racji swego położenia, od lat zaangażowane jest w realizację wielu polsko-czesko-niemieckich inicjatyw. W trakcie prac *Konwentu Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów i Starostów Regionu Jeleniogórskiego* w 2004 roku, których elementem była wizyta w Libercu i w Görlitz, powstał pomysł organizacji *Kongresu Samorządów Lokalnych*. Podczas pierwszej spotkania w 2007 roku zapadła decyzja, że inicjatywa ta powinna być na stałe wpisana w kalendarz polsko-niemieckich wydarzeń.

W realizowanej w 2008 roku po raz drugi konferencji wzięło udział 159 osób: 138 z Polski i 21 z Niemiec, w tym reprezentanci strony rządowej, parlamentarzyści, samorządowcy – głównie wójtowie, burmistrzowie, prezydenci miast oraz starostowie z czterech euroregionów: *Nysa, Pro Europa Viadrina, Sprewa-Nysa-Bóbr* oraz *Pomerania*, przedstawiciele wyższych uczelni, organizacji działających na rzecz współpracy polsko-niemieckiej i polsko-niemiecko-ukraińskiej oraz mediów.

Celem inicjatywy jest wspieranie rozwoju regionów przygranicznych Polski i Niemiec poprzez dialog na szczeblu samorządów.

Do jej realizacji udało się włączyć samorządy lokalne i wojewódzkie z trzech województw: zachodniopomorskiego, lubuskiego i dolnośląskiego oraz przedstawicieli obu rządów i parlamentów. W ramach spotkania wypracowano siedem wniosków, między innymi wskazujących kierunki działań mających na celu intensyfikację rozwoju polsko-niemieckiej współpracy. Wnioski te zostaną zaprezentowane rządowi Polski i Niemiec, a także parlamentarzystom i europarlamentarzystom z obu krajów.

Podobnie jak po I Kongresie, który odbył się w 2007 roku, przewidywane jest wydanie publikacji podsumowującej.

III Polsko-Niemiecki Kongres Samorządów Lokalnych przewidywany jest na 27-28 października 2009 r. Zostaną zaproszeni także przedstawiciele Ukrainy.

**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Kształcenia
Samorządu Terytorialnego im. W. Pańki
Katowice****Tytuł projektu: *Młodzi przedsiębiorcy, innowacyjny region*****Termin realizacji: 2.10.2006-31.03.2008****Źródło finansowania: ZPORR 2.5.
*Promocja przedsiębiorczości***

Beneficjentami projektu były osoby poniżej 25 roku życia. Celem inicjatywy było zachęcenie do podejmowania działalności gospodarczej, wykreowanie pomysłów na nowe, innowacyjne przedsięwzięcia, a następnie wdrażanie ich w życie. Projekt ten zajął pierwsze miejsce na liście rankingowej. Jego realizacja przebiegła bez zarzutów. Osiągnięto więcej, niż zakładano – powstało więcej firm niż przyjęto w założeniach projektu. Uczestnicy wysoko ocenili projekt, 75% w ankiecie przyznało, że wiedza zdobyta podczas szkoleń była przydatna do rozpoczęcia działalności gospodarczej. Około 90% beneficjentów stwierdziło, że takiego rodzaju projekty mają duży sens. Ze wszystkich realizowanych przez Ośrodek projektów ten wywarł największy, pozytywny wpływ na społeczność lokalną. Sukcesem projektu jest także to, że udało się – poprzez odpowiednie przygotowanie szkoleń – pomóc także tym osobom, które nie otrzymały dotacji inwestycyjnej. Aktualnie 28 różnych firm powstałych w wyniku projektu stawia coraz pewniejsze kroki na rynku i osiąga swoje niemałe sukcesy. Zakres działania nowo powstałych firm jest bardzo szeroki – od informatyki, poprzez montaż instalacji solarnych, szkolenia i doradzenie dla sektora MŚP, ratownictwo medyczne, nauka gry na gitarze, fitness, aż po tradycyjny i internetowy sklep z ekologiczną żywnością, kosmetykami i literaturą. Realizacja projektu przyniosła organizatorom wiele zadowolenia i satysfakcji. Młodzi ludzie, tworząc własne firmy, mieli wiele ciekawych pomysłów i mnóstwo zapału. Ten zapał był motywujący dla wszystkich, choć często nie przekładał się na staranne gromadzenie przez beneficjentów dokumentacji finansowej dotyczącej wydatków rozliczanych z dotacji inwestycyjnej. Dlatego też należało włożyć wiele pracy w to, aby ta dokumentacja została przez nich prawidłowo przygotowana, zgodnie z wymaganiami projektu.

Ze względu na wysoki poziom realizacji założeń projektu oraz duże zapotrzebowanie na podobne inicjatywy, przewidywana jest realizacja kolejnych, podobnych przedsięwzięć.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Świętokrzyskie Centrum Kielce

Tytuł projektu: *Informacja europejska w regionach – 2008*

Termin realizacji: 01.02.2008 – 31.12.2008

Źródło finansowania: środki Urzędu Komitetu
Integracji Europejskiej

Działalność Regionalnego Centrum Informacji Europejskiej w Kielcach adresowana była do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych z województwa świętokrzyskiego. Celem projektu było dotarcie z informacjami związanymi z Unią Europejską do jak największej liczby mieszkańców regionu świętokrzyskiego, z uwzględnieniem różnych grup wiekowych, zawodowych i społecznych. Przy upowszechnianiu wiedzy na temat UE szczególny nacisk kładziono na informowanie o bieżących zmianach dokonujących się w prawodawstwie unijnym, które mogą mieć szczególne znaczenie dla społeczności lokalnych. Do działań informacyjnych włączano nauczycieli wszystkich poziomów szkół, lokalne władze i organizacje pozarządowe. Ważnym aspektem działania RCIE jest także prowadzenie Biblioteki RCIE oraz udział w różnych przedsięwzięciach regionalnych dotyczących kwestii związanych z akcesją Polski do UE.

Regionalne Centrum Informacji Europejskiej w Kielcach powstało już 20 grudnia 1999 roku jako partner Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej. Wcześniej tego typu działalności Ośrodek w Kielcach nie prowadził. W latach 2005-2008 realizowany był podobny projekt *Założenie i zarządzanie siecią transferu informacji Europe Direct w Polsce*, finansowany przez Komisję Europejską.

Dumą napawa fakt, że z ofertą RCIE udaje się docierać do różnych grup odbiorców: dzieci i młodzieży, nauczycieli, przedstawicieli NGO i MSP oraz instytucji regionalnych.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji Kraków

Tytuł projektu: *ABC ewaluacji – profesjonalizacja małopolskich jednostek samorządu terytorialnego*

Termin realizacji: 01.01.2008 – 31.10.2008

Źródło finansowania: środki Unii Europejskiej w ramach Programu Środki Przejściowe TF2005/017-488.01.02.06 Komponent 6.

Wzmacnianie zdolności ewaluacyjnych w sektorze publicznym

Bezpośredni odbiorcy projektu to wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, sekretarze miast i gmin małopolskich oraz pracownicy jednostek samorządu terytorialnego uczestniczący w procedurach ewaluacyjnych bądź tacy, którzy je zlecają i nadzorują.

Celem ogólnym projektu było wsparcie rozwoju kultury ewaluacji wśród pracowników jst w Małopolsce. Cel główny osiągnięty został poprzez realizację celów szczegółowych: propagowanie stosowania mechanizmów, narzędzi, procedur ewaluacyjnych w codziennej pracy urzędników w Małopolsce, identyfikację mocnych i słabych stron stosowanych praktyk ewaluacyjnych przez jednostki samorządu terytorialnego w Małopolsce, stworzenie podstaw do regionalnego systemu monitoringu i ewaluacji rozwoju województwa zgodnie z zapisami *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2007-2013*.

Z założenia projekt miał się przyczynić do profesjonalizacji zarządzania w małopolskich jednostkach samorządu terytorialnego. Zgodnie z obecnymi tendencjami w zakresie zarządzania w administracji publicznej, ewaluacja służy podwyższaniu jakości zarządzania publicznego poprzez wdrażanie procedur i technik oceny efektywności i skuteczności prowadzonych programów i polityk. Działania takie prowadzą do większej przejrzystości realizowanych przez administrację publiczną zadań, a więc są korzystne dla społeczności lokalnych. Projekt przyczynił się do wzmocnienia „kultury ewaluacyjnej” w polskich instytucjach administracji publicznej. Jednak należy zauważyć, iż doświadczenia wynikające z realizacji niniejszego projektu oraz wyniki badań świadczą o tym, iż narzędzia wykorzystywane w ewaluacji są słabo rozpoznane i mało stosowane przez małopolskich samorządowców. Dzięki działaniom w ramach projektu udało się przekazać wiedzę o pozytywnych aspektach ewaluacji szerokiemu gronu decydentów i pracowników jst. Na efekty tych działań należy jeszcze poczekać, gdyż będą one widoczne raczej w perspektywie długookresowej.

Realizacja projektu przebiegała bez istotnych zakłóceń i problemów. Dzięki nawiązaniu współpracy z pracownikami naukowymi Uniwersytetu Jagiellońskiego, od początku realizacji projektu udało się utrzymać wysoki poziom merytoryczny zrealizowanych działań. Została nawiązana współpraca pomiędzy FRDL-MISTiA, pracownikami naukowymi oraz przedstawicielami małopolskiego samorządu. Powstała swoista koalicja na rzecz rozwoju działań ewaluacyjnych w samorządzie. Efekty podejmowanych działań są widoczne, należy jednak stwierdzić, iż aby rozwijać kulturę ewaluacji w samorządzie, należy prowadzić dalsze działania mające na celu upowszechnianie wiedzy na ten temat. Projekt został wysoko oceniony przez jego uczestników i przedstawicieli władz regionalnych.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalny Ośrodek Lublin

Tytuł projektu: *Teraz MY! Młodzież wchodzi na rynek pracy*

Termin realizacji: 02.06.2008 – 30.10.2009

Źródło finansowania: PO KL Działanie 6.1.1.
**Wsparcie osób pozostających bez zatrudnienia
na regionalnym rynku pracy**

Projekt *Teraz MY! Młodzież wchodzi na rynek pracy* adresowany jest do 60 osób zameldowanych na terenie województwa lubelskiego, które nie są zarejestrowane jako bezrobotne lub poszukujące pracy, szczególnie do studentów zaocznych i absolwentów studiów prawniczych, informatycznych, politologicznych, socjologicznych i ekonomicznych. Wsparciem objęte zostały szczególnie osoby do 25 roku życia, w której to grupie konieczne jest podnoszenie aktywności zawodowej oraz przygotowanie do wejścia na rynek pracy.

W ramach inicjatywy każdy uczestnik brał udział w opracowywaniu swojego indywidualnego planu działania i korzystał z doradztwa w zakresie przygotowania do uczestnictwa w rynku pracy. Konieczne było nie tylko konkretyzowanie planów zawodowych, ale także poznanie swoich ograniczeń i możliwości. Beneficjenci korzystali także z zajęć dotyczących prowadzenia własnej działalności gospodarczej oraz pozyskiwania źródeł jej finansowania, a poprzez udział w szkoleniach przygotowywali się do rozpoczęcia stażów zawodowych.

W trakcie realizacji projektu beneficjenci mieli zatem możliwość zweryfikować swoje przygotowanie do pracy. Jednocześnie możliwe też stało się przekonanie wielu lubelskich pracodawców, że warto zatrudniać młodych ludzi.

Projekt spotkał się z bardzo dobrym odbiorem społeczności lokalnej, między innymi ze względu na właściwe rozpoznanie wymagań stawianych młodym ludziom wchodzącym na rynek pracy. Spowodowało to częstą obecność w mediach, co bez wątpienia wpłynęło na duże zainteresowanie ze strony młodych osób wchodzących na rynek pracy, a także na pozytywną reakcję lokalnych pracodawców, którzy przyjmowali beneficjentów na staże.

Realizacja projektu była niezwykle satysfakcjonująca, ponieważ stworzyła możliwość bezpośredniej pomocy młodym, pełnym zapału ludziom, którzy potrzebują wsparcia wchodząc w życie zawodowe.

Z tego względu przewidywane jest prowadzenie podobnych inicjatyw w przyszłości.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalne Centrum Łódź

Tytuł projektu: *Gdzie chłop nie może, tam sołtysa pośle*

Termin realizacji: lipiec 2008 – styczeń 2009

Źródło finansowania: PO KL 6.3. *Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich*

Beneficjentami ostatecznymi projektu są sołtysi oraz przedstawiciele rad sołeckich z gminy Ozorków. Osoby pełniące wymienione funkcje w sołectwach są zwykle pomijane w większości działań projektowych. Ich potrzeby szkoleniowe oceniane są jednak jako bardzo duże.

Celem projektu była aktywizacja osób bezrobotnych w gminie poprzez pogłębienie współpracy i komunikacji pomiędzy sołtysami i członkami rad sołeckich a mieszkańcami, uzupełnienie wiedzy, poznanie technik umożliwiających sprawną i płynną realizację wykonywanych działań czy zbudowanie płaszczyzny wzajemnej pomocy i wymiany doświadczeń.

Beneficjenci uczestniczyli w szeregu spotkań szkoleniowych i zajęciach warsztatowych, dzięki którym zdobyli wiedzę i praktyczne umiejętności poszukiwania i pozyskiwania środków na realizację inicjatyw oddolnych na obszarach wiejskich, w tym w szczególności aktywizację zawodową i społeczną mieszkańców poszczególnych sołectw.

Wszystkie spotkania oraz konferencja kończąca odbyły się w Urzędzie Gminy Ozorków. W konferencji wzięły udział 32 osoby, w tym beneficjenci ostateczni projektu, wójt gminy, sekretarz gminy, doradca-ekspert, redaktor naczelny miesięcznika „Gminniak”.

Działania adresowane do konkretnych sołtysów jednej gminy są pierwszą taką inicjatywą Fundacji w województwie łódzkim. Ponieważ projekt cieszył się ogromnym zainteresowaniem władz gminy Ozorków i został pozytywnie oceniony przez sołtysów i rady sołeckie, Fundacja zamierza kontynuować tego typu działania w gminach Łask oraz Lutomiersk (podpisane zostały umowy partnerskie).

Największą trudność w fazie początkowej realizacji projektu sprawiło przełamanie początkowej niechęci kilku uczestników do projektu. Byli oni nastawieni sceptycznie, bardzo słabo zmotywowani oraz niechętni do zdobywania wiedzy. Wiele satysfakcji przyniosło obserwowanie, jak ich postawy zmieniają się, zwiększa się aktywność podczas szkoleń oraz zmniejsza nieufność w stosunku do UE oraz projektu. Ogromną satysfakcję przyniosła też konferencja końcowa, ukazująca stopień zintegrowania sołtysów osiągnięty dzięki projektowi oraz ich żywiołowe i niezwykle sympatyczne reakcje, a także poznanie wyników wypełnianych przez nich ankiet, które jednoznacznie mówią, iż projekt był niezwykle przydatny i spełnił swoje zadanie. Został on przez beneficjentów ostatecznych oceniony bardzo dobrze, jako potrzebny, poruszający ważne zagadnienia, niosący dużą wiedzę. Miesięcznik wydawany przez Urząd Gminy na bieżąco relacjonował działania w projekcie oraz zamieścił obszerną informację o konferencji kończącej.

Dzięki inicjatywie Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej stała się bardziej rozpoznawalna w gminie Ozorków.

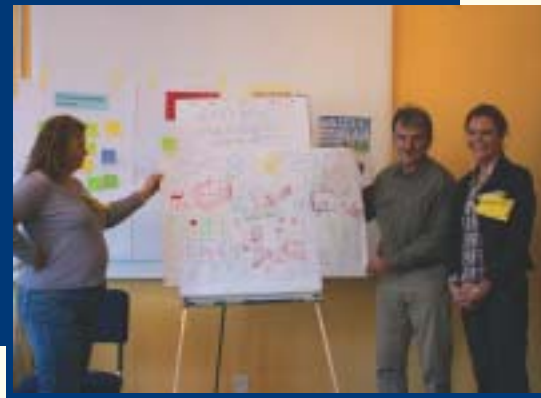

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej -Ośrodek Samorządu Lokalnego Olsztyn

Tytuł projektu: *Sołtys – animator zawodowy*

Termin realizacji: 01.09.2008 – 28.02.2009

Źródło finansowania: PO KL 6.3. *Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich*

Beneficjentami inicjatywy było 15 osób, sołtysów i liderów wiejskich, którzy od wielu lat aktywnie działają w swoich „małych ojczyznach”. Działania adresowane były do osób, które widziały potrzebę podjęcia działań na rzecz aktywizacji zawodowej i pobudzenia mieszkańców wsi do poprawy swojej zdolności do zatrudnienia.

Celem projektu było podniesienie wiedzy i umiejętności organizacyjnych i społecznych sołtysów, dotyczących aktywizacji zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, a także stworzenie przestrzeni do dialogu dotyczącego partnerstwa publiczno-społecznego i współpracy na rzecz rozwoju zasobów ludzkich na poziomie powiatu oraz przygotowanie fiszek oddolnych inicjatyw informacyjnych, szkoleniowych i doradczych, promujących aktywizację zawodową na poziomie powiatu olsztyńskiego.

Sołtysi uczestniczyli w siedmiu całoniedziowych szkoleniach. Korzystali również z doradztwa indywidualnego, które wspierało ich w badaniu potrzeb społeczności wiejskiej, zakładaniu stowarzyszeń i tworzeniu przedsięwzięć.

Projekt spotkał się z bardzo pozytywnym oddźwiękiem. Uczestnicy chwalą sobie czas spędzony na szkoleniach i pomoc, jaką uzyskują przy tworzeniu projektów. Dzięki bardzo dobremu odbiorowi realizowanego projektu, wspólnie z samorządami gminnymi złożone zostały podobne projekty, przewidziane na innym terenie.

Pewną trudność stanowiło znalezienie osób odpowiednio zmotywowanych do uczestnictwa w projekcie. Wielu sołtysów, w zderzeniu z codziennością i trudnościami w lobbowaniu za swoją miejscowością, traci siły i chęć do działania. Trudnością jest też niedostatek środków finansowych (dlatego zapewniony był zwrot kosztów podróży oraz wyżywienie).

Osoby, które uczestniczyły w projekcie, są aktywne i optymistycznie nastawione do tego, co robią. Chcą się uczyć, poszerzać swoje horyzonty, pomagać mieszkańcom i polepszać warunki życia w swoich miejscowościach. Każde spotkanie przynosiło nowe doświadczenia, pozytywnie nastawiało do kolejnego tygodnia. Wszystkim uczestnikom projekt bardzo się podobał, deklarowano, że czas spędzony na szkoleniach nie jest czasem straconym. Grupa bardzo się ze sobą żyła, podpowiadano sobie rozwiązania problemów, podsuwano nowe pomysły. Na ostatnim spotkaniu nie obyło się bez pożegnalnych łez, uścisków i obietnic rychłego spotkania.

Szkolenie w Olsztynie otworzyło mi oczy i dodało pewności siebie, a przede wszystkim dostarczyło wiedzy, że możliwości zdobycia funduszy są naprawdę duże – powiedziała Alicja Grzywaczy, sołtys wsi Kolno – wcześniej napisanie samego projektu wydawało nam się nieosiągalne, sądziliśmy, że potrafią to tylko w Urzędzie Gminy, a dla nas to czarna magia.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej Opole

Tytuł projektu: *Komunikacja i skuteczne zarządzanie warunkiem bezpieczeństwa w regionie*

Termin realizacji: 01.11.-2006 – 30.06.2008

Źródło finansowania: ZPORR 2.1. *Rozwój umiejętności powiązany z potrzebami regionalnego rynku pracy i możliwości kształcenia ustawicznego w regionie*

Projekt kierowany był do osób związanych zawodowo z bezpieczeństwem w regionie: policjantów, funkcjonariuszy Izby Celnej i Służby Więziennej. Był pierwszym tego typu projektem szkoleniowym w województwie opolskim, z którego mogły skorzystać te trzy grupy odbiorców. Poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania stawiane jest przez mieszkańców Opolszczyzny na jednym z pierwszych miejsc w hierarchii potrzeb, dlatego celem projektu było wsparcie działań podnoszących bezpieczeństwo publiczne oraz współpracę międzyinstytucjonalną w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego. Cel został osiągnięty poprzez aktywizację edukacyjno-zawodową grup odpowiedzialnych za porządek i bezpieczeństwo w regionie. Projekt miał za zadanie przełamanie stereotypów, które w znacząco zmniejszają zaufanie do służb mundurowych. Bardzo ważnym czynnikiem, który wpłynął na wybór działań podjętych w ramach projektu, było położenie geograficzne województwa opolskiego. Bliskość granic czeskiej i niemieckiej powoduje, że kluczową sprawą dla policjantów staje się znajomość języków. Po wstąpieniu Polski do UE można zaobserwować zwiększoną liczbę turystów zagranicznych odwiedzających nasze województwo. Dlatego w ramach inicjatywy zaproponowano naukę języka angielskiego, niemieckiego, a jako dodatkowego, do wyboru – hiszpańskiego lub czeskiego, oraz warsztaty komunikacji i zarządzania zasobami ludzkimi.

W ramach projektu zrealizowano moduł badawczy, z którego FRDL-OCDL wydało raport *Mobilność edukacyjna i zawodowa osób bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem w województwie opolskim*.

W ankietach ewaluacyjnych wskazywano, że warto kontynuować szkolenia na bardziej zaawansowanym poziomie, z jeszcze większą ofertą szkoleniową. Program Operacyjny Kapitał Ludzki dał możliwość pozyskania dotacji na nowy projekt dla większej liczby odbiorców: Policji, Izby Celnej oraz Służby Więziennej, Straży Miejskiej, Straży Pożarnej i ratowników medycznych. Poszerzona zostanie również oferta szkoleniowa.

Projekt *Komunikacja i skuteczne zarządzanie warunkiem bezpieczeństwa w regionie* był inicjatywą nową, ośrodek nie organizował wcześniej szkoleń skierowanych bezpośrednio do służb mundurowych. Mimo to wszyscy uczestnicy wyrazili chęć kontynuacji nauki i bardzo wysoko ocenili zaproponowane kursy.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Regionalny Poznań

Tytuł projektu: *E-lementarz komputerowy – szkolenia informatyczne dla osób pracujących powyżej 40 roku życia*

Termin realizacji: 02.05.2008 – 30.04.2009

Źródło finansowania: PO KL 8.1.1. *Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwo dla przedsiębiorstw*

Projekt adresowany był do 48 osób: pracujących, powyżej czterdziestego roku życia, mieszkańców Poznania lub powiatu poznańskiego. Celem było poprawienie ich sytuacji na rynku pracy poprzez podniesienie kwalifikacji w zakresie obsługi komputera i korzystania z Internetu. Dodatkowym celem było podniesienie motywacji beneficjentów do podejmowania samodzielnych działań na rynku pracy, a jednocześnie zwiększenie ich atrakcyjności dla pracodawców. Nie bez znaczenia był również wzrost poczucia własnej wartości uczestników inicjatywy.

Rozpoczęcie działalności szkoleniowej w zakresie obsługi komputerów wymagało przygotowania odpowiednio wyposażonej sali, którą wcześniej ośrodek nie dysponował.

Projekt spotkał się z ogromnym zainteresowaniem ze strony potencjalnych uczestników, dlatego przewidywana jest realizacja podobnych przedsięwzięć w przyszłości, zwłaszcza że pierwsza jego edycja została bardzo wysoko oceniona przez uczestników, zarówno od strony organizacyjnej, jak i merytorycznej (informacja na podstawie ankiet ewaluacyjnych). Znalazło to również odzwierciedlenie w informacjach w lokalnych mediach (np. poznański dodatek „Gazety Wyborczej” z 2 sierpnia 2008 r.).

Inicjatywa, ze względu na dobry odbiór uczestników i lokalnej społeczności, stała się źródłem dużej satysfakcji dla jej realizatorów.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Centrum Szkoleniowe Szczecin

Tytuł projektu: *Europejska Akademia Sołtysa. Wsparcie postaw obywatelskich mieszkańców wsi zachodniopomorskich*

Termin realizacji: 30.11.2007 – 29.11.2008

Źródło finansowania: Fundusz dla Organizacji Pozarządowych (Komponent I. *Demokracja i społeczeństwo obywatelskie*) w ramach Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweskiego Mechanizmu Finansowego 2004-2009

Projekt adresowany był do społeczności wiejskich województwa zachodniopomorskiego. Wzięto w nim udział 30 zespołów sołeckich, każdy składający się z trzech lub czterech osób. W skład zespołów wchodził sołtys i sołtyski jako liderzy, członkowie rad sołeckich, rad kościelnych, panie z Kół Gospodyń Wiejskich, nauczycielki wiejskie i przedstawiciele już działających na terenach wiejskich organizacji pozarządowych oraz ci mieszkańcy, którym zależy na zmianach.

Celem projektu było rozwijanie postaw obywatelskich mieszkańców wsi, propagowanie partnerskiej aktywności lokalnej, podniesienie poziomu wiedzy na temat społeczeństwa obywatelskiego oraz wspomaganie procesów demokratycznych i funkcjonowania samorządu terytorialnego.

Nowatorską działalnością w ramach tej inicjatywy była praca z uczestnikami poprzez platformę internetową Moodle – tą drogą uczestnicy mogli komunikować się z realizatorami projektu i pomiędzy sobą, odrabiać zadania domowe oraz wpisywać w generator wniosków własne projekty, które były na bieżąco konsultowane przez ekspertów.

W czasie realizacji pierwszego etapu przedsięwzięcia kilka zespołów zrezygnowało. Dzięki temu, iż organizatorzy przygotowali listę rezerwową, nie zakłóciło to przebiegu całego projektu. Dużo satysfakcji przyniosła współpraca z osobami, które kontynuowały udział – ze względu na ich duży entuzjazm i zaangażowanie. Co więcej, już w trakcie realizacji część uczestników zdołała przygotować małe wnioski o granty (niektórzy już uzyskali dotacje), powstały nowe stowarzyszenia, formalne i nieformalne partnerstwa, nawiązane zostały bliższe znajomości.

I chociaż nie był to pierwszy projekt Ośrodka adresowany do sołtysów, ze względu na duże zapotrzebowanie na podobne inicjatywy oraz pozytywne informacje zwrotne od uczestników, przewidywane są dalsze podobne działania, najpierw na poziomie ponadregionalnym, następnie ogólnopolskim.

Biuro Fundacji Warszawa

Tytuł projektu: *Szkoła Równych Szans – programy rozwojowe szkół w województwie mazowieckim (projekt grantowy)*

Termin realizacji: 01-.01.2007 – 31.05.2008

Źródło finansowania: EFS SPO RZL 2.1.a. *Dostosowanie oferty edukacyjnej szkół, uczelni i placówek szkolenia zawodowego do potrzeb rynku pracy*

Celem projektu było wyrównanie szans edukacyjnych oraz zwiększenie aspiracji edukacyjnych i społecznych uczniów szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, ze szczególnym uwzględnieniem terenów wiejskich. Projekt miał też pomóc uczniom w przezwyciężeniu barier w dostępie do wykształcenia, co w przyszłości będzie miało wpływ na zwiększenie ich szans na rynku pracy. Przekazane granty, dzięki programom wypracowanym przez same szkoły, umożliwiały uczniom zdobycie dodatkowej wiedzy i umiejętności ułatwiających dalszą edukację i wybór ścieżki zawodowej, pobudzenie aspiracji edukacyjnych i zainteresowań, rozwijanie kluczowych umiejętności, wspieranie aktywnej postawy w samokształceniu. Istotnym aspektem było także budowanie wizerunku i roli szkoły w aktywizowaniu społeczności lokalnych wokół wspólnych działań na rzecz edukacji i wychowania młodzieży.

Realizacja projektu grantowego zawsze jest wyjątkowa – bowiem każdy grantobiorca ma inne problemy i inne są sposoby ich rozwiązywania. Działania grantobiorców są różne, ale zawsze skierowane bezpośrednio do beneficjenta ostatecznego. W przypadku realizacji tego typu inicjatywy bardzo dobrze widać, co konkretnie udało się osiągnąć – źródłem satysfakcji było obserwowanie, jak konkretne pieniądze zamieniają się w dodatkowe zajęcia, wyposażenie placówek oświatowych, udogodnienia dla niepełnosprawnych, wyjazdy.

Uczniowie oraz ich rodzice bardzo dobrze oceniali program, o czym świadczą poniższe opinie:

„Fajnie, że w naszej szkole tak dużo ostatnio się działo.”

„Chciałabym, by szkoła zawsze była taka jak podczas realizacji projektu.”

„Jestem wdzięczna nauczycielom i szkole, że stworzyli naszym dzieciom taką szansę. Moje dziecko bezpłatnie skorzystało z wielu wyjazdów. Nie stać by mnie było na takie wyjazdy (...).”

Lokalne media na bieżąco śledziły działania w szkołach. Ukazało się wiele notatek i wywiadów oraz krótkie wystąpienie w TVP3 o całym projekcie.

**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Dolnośląskie Centrum
Wrocław**Tytuł projektu: *Rodzic – Pracownik*

Termin realizacji: 11.2004 – 06.2008

Źródło finansowania: Inicjatywa Wspólnotowa EQUAL,
Temat G: *Godzenie życia rodzinnego i zawodowego oraz
ponowna integracja mężczyzn i kobiet,
którzy opuścili rynek pracy,
poprzez wdrażanie bardziej elastycznych i efektywnych
form organizacji pracy oraz usług towarzyszących*

Projekt miał charakter badawczo-rozwojowy, ostatecznymi odbiorcami testowanych rozwiązań byli rodzice, którzy chcą łączyć życie zawodowe z rodzinnym; w trakcie realizacji projektu okazało się, że wiele rozwiązań może dotyczyć również osób niepełnosprawnych. Celem przedsięwzięcia było wypracowanie, przetestowanie oraz zarekomendowanie rozwiązań, które będą wspierać łączenie życia zawodowego z rodzinnym, m.in. poprzez stosowanie elastycznych form zatrudnienia.

Projekt *Rodzic – Pracownik* był projektem innowacyjnym nie tylko dla Ośrodka, prowadzone w jego ramach analizy z zakresu psychologii były unikatowe na skalę Unii Europejskiej; wyjątkowy był też jego charakter: projekt wieloletni, z dużą liczbą partnerów (9), z czego dwóch poza Dolnym Śląskiem (utrzymanie tak dużego partnerstwa okazało się jednym z większych wyzwań), wyjątkowy był sposób podejścia do grupy docelowej, nie były to szkolenia, ale wsparcie systemowe – negocjacje z pracodawcami, zapewnienie wsparcia ekspertów (psychologowie, prawo pracy, Flexicurity, informatyk), dostarczenie sprzętu (zakupione zostały laptopy wraz z podstawowym oprogramowaniem); projekt miał wielopoziomowy charakter – łączył pracę z grupą beneficjentów, budowanie partnerstwa międzysektorowego, pracę ekspertów nad opracowaniem rekomendacji dla polityki rządowej oraz współpracę ponadnarodową, dzięki której możliwe było nawiązanie współpracy z nowymi partnerami i zapoznanie się z ich doświadczeniami w zakresie gender mainstreaming-u, zarządzania wiekiem). W 2008 roku projekt odniósł wielki sukces, gdyż opracowane w trakcie jego realizacji rozwiązania zostały włączone do kodeksu pracy i weszły w życie 1 stycznia 2009 roku.

Uczestnicy ocenili projekt bardzo pozytywnie, szczególnie strona rodziców. Sponsorzy w ramach kontroli nie wnieśli żadnych uwag i zastrzeżeń. W 2008 roku było bardzo dużo pozytywnych artykułów i publikacji w mediach, również tych ogólnopolskich, a w lutym 2009 roku informacja o projekcie ukazała się nawet w jednym z odcinków serialu *M jak Miłość*.

W miarę możliwości finansowych wrocławski ośrodek FRDL zamierza wziąć udział w podobnych inicjatywach w przyszłości.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalny Ośrodek Zielona Góra

Tytuł projektu: *Lubuska Akademia Sportu*

Termin realizacji: 01.08.2008 – 30.04.2009

Źródło finansowania: PO KL 8.1.1.

Wspieranie rozwoju kwalifikacji zawodowych i doradztwa dla przedsiębiorstw

Projekt skierowany był do mieszkańców województwa lubuskiego, osób pracujących o niskich kwalifikacjach oraz takich, które z własnej inicjatywy są zainteresowane nabyciem nowych kwalifikacji i umiejętności. Pierwszeństwo udziału w projekcie miały osoby ze średnim wykształceniem i powyżej 45. roku życia.

Celem projektu było zwiększenie zdolności osób pracujących o niskich kwalifikacjach do utrzymania aktywności zawodowej na rynku pracy poprzez nabycie nowych kwalifikacji zawodowych i umiejętności, rozszerzenie wiedzy i przekwalifikowanie na instruktora sportu, fitness i lekkiej atletyki.

Uczestnicy projektu, po odbyciu szkolenia i zdaniu egzaminu, uzyskują uprawnienia Ministerstwa Sportu i Turystyki do wykonywania konkretnego zawodu – instruktora sportu.

Planowane są kolejne szkolenia. Na stronie internetowej projektu www.akademia-sportu.org zamieszczono ankietę na temat potrzeb szkoleniowych potencjalnych uczestników kolejnych szkoleń, których realizację zaplanowano na wrzesień 2009 roku.

Zrealizowane szkolenia zostały wysoko ocenione przez beneficjentów inicjatywy, zarówno w zakresie merytorycznego poziomu szkoleń, przygotowania wykładowców oraz formuły zaproponowanych zajęć. Trzon kursów specjalistycznych stanowiły zajęcia praktyczne przy wykorzystaniu profesjonalnej bazy sportowej. Projekt kilkakrotnie był prezentowany w lokalnych mediach, głównie w prasie. Cieszy się dobrym odbiorem społecznym.

Jest to pierwsza edycja takiego projektu w Ośrodku FRDL w Zielonej Górze. Druga jest obecnie na etapie opracowywania.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku

Tytuł projektu: *Centrum Informacji Administracyjnej (C.I.A.)*

Termin realizacji: od 1999 r.

Źródło finansowania: środki własne

Centrum Informacji Administracyjnej (C. I. A) to jednostka działająca przy Wyższej Szkole Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku od 1999 roku jako studenckie koło naukowe. Studenci w C. I. A. nieodpłatnie opracowują opinie i udzielają odpowiedzi na pytania prawne z zakresu spraw administracyjnych, z jakimi zwracają się ludzie z całej Polski. C. I. A. jest pierwszą tego typu poradnią, która działa przy szkole niepaństwowej. C. I. A. współpracuje z Uczelnianym Klubem Integracji Europejskiej, Studencką Organizacją Praw Człowieka, Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznikiem Praw Studenta, Serwisem Samorządowym Laudator, Centrum Współpracy Organizacji Pozarządowych w Białymstoku.

Opiekunowie naukowi odpowiadają za ogólną koordynację pracy koła naukowego, sprawują nadzór merytoryczny nad usługami świadczonymi przez studentów. Raz w tygodniu odbywają się spotkania ze wszystkimi studentami i opiekunami. Dyskutowane są wówczas bieżące problemy, rozważane plany związane z rozwojem poradni – powstawanie nowych sekcji, organizowanie wykładów czy szkoleń, poszukiwanie sponsorów.

Od roku 2008 w ramach projektu studenci udzielali bezpłatnych porad prawnych, m. in. w Sokółce, Grajewie, Dąbrowie Białostockiej, Siemiatyczach, Czarnej Białostockiej, Bielsku Podlaskim, Łapach, Białymstoku. Projekt dyżurów zamiejscowych cieszył się sporym zainteresowaniem mieszkańców. Materiały promocyjne, takie jak ulotki i plakaty, były rozpowszechniane w urzędach miast i gmin oraz w innych placówkach, z których korzysta lokalna społeczność (ośrodki pomocy społecznej, domy kultury). C. I. A. współpracuje także z lokalnymi mediami, które bardzo chętnie promowały inicjatywę. Klientem może zostać każda osoba pełnoletnia, która nie jest zamożna i nie korzysta z usług zawodowego prawnika (adwokata lub radcy prawnego).

Władze samorządowe uznały działalność koła za potrzebną i wartościową, utwierdzając się w przekonaniu, że w społeczeństwie polskim rola studenckich poradni prawnych jest nie do przecenienia, społeczeństwo po prostu potrzebuje pomocy prawnej od studentów. Zasięg działania C. I. A. przerodził się w ogólnokrajowy, w chwili obecnej studenci otrzymują drogą internetową prośby o pomoc również zza granicy. W ubiegłym roku akademickim udzielono około 150 porad, w bieżącym – już 80. Oferowana bezpłatna pomoc w sprawach administracyjnych obejmuje ogólną problematykę prawa cywilnego, prawa rodzinnego, prawa pracy, zasad korzystania z pomocy społecznej, prawa postępowania administracyjnego, prawa finansowego, praw uchodźców i cudzoziemców, praw osób niepełnosprawnych, zasad pomocy organizacjom pozarządowym.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi

Tytuł projektu: *Nawigator Samorządowy – studia podyplomowe szansą wzrostu potencjału JST w zakresie stanowienia aktów prawa miejscowego oraz aktów administracyjnych*

Termin realizacji: 1.09.2008 – 31.07.2010

Źródło finansowania: *PO KL 5.2.1. Modernizacja zarządzania w administracji samorządowej*

Realizacja przedsięwzięcia przewidywana jest dla 180 beneficjentów, którzy biorą lub wezmą udział w jednej z trzech edycji Podyplomowego Studium „Legislacja Lokalna”.

Celem projektu jest poprawa jakości stanowienia prawa lokalnego. Inicjatywa ma charakter unikatowy, dlatego została wysoko oceniona przez MSWiA. Dzięki połączeniu tradycyjnej formuły zajęć wykładowych z warsztatami legislacyjnymi oraz indywidualnymi konsultacjami, słuchacze Studium mają możliwość wzbogacenia wiedzy z zakresu tworzenia prawa zarówno w wymiarze teoretycznym, jak i czysto praktycznym. Zajęcia prowadzone są przez uznanych specjalistów – nie tylko nauczycieli akademickich, ale i praktyków z doświadczeniem legislacyjnym na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Największym problemem, z jakim uczelnia boryka się w trakcie realizacji projektu, jest spełnienie kryterium strategicznego, czyli 80-procentowy udział pracowników urzędów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich. Wyniki rekrutacji świadczą bowiem, że projekt cieszy się zdecydowanie większym zainteresowaniem w dużych ośrodkach. Z tego powodu WSAP nie wyklucza uruchomienia podobnego kierunku studiów podyplomowych o charakterze komercyjnym, po okresie realizacji projektu.

Na ostateczną ocenę projektu trzeba jeszcze poczekać, niemniej uczestnicy I edycji Studium nie zgłosili dotąd żadnych uwag krytycznych, a zainteresowanie udziałem w II edycji pokazuje, że przedsięwzięcie to zostało w środowisku samorządowym przyjęte z dużym zainteresowaniem.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach

Tytuł projektu: *Wykorzystać swoją szansę*

Termin realizacji: rok akademicki 2007/2008

Źródło finansowania: środki własne

W roku akademickim 2007/2008 Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach, wspólnie z ośrodkami FRDL, zrealizowała pilotażowy projekt badawczy *Wykorzystać swoją szansę*, zbierający w formie pogłębionego wywiadu doświadczenia samorządów w korzystaniu z funduszy unijnych. Celem badania przeprowadzonego w siedmiu regionach Polski w gminach różnej wielkości była analiza doświadczeń samorządów lokalnych zdobytych podczas aplikowania oraz wykorzystywania unijnych funduszy przez ostatnie lata. Uzyskane w wyniku wielogodzinnych rozmów oraz na podstawie dostępnych materiałów informacje posłużyły do zidentyfikowania barier w pełnym wykorzystywaniu funduszy, występujących zarówno po stronie beneficjentów, jak i instytucji obsługujących. Efektem końcowym projektu był raport wskazujący przyczyny utrudnień w wykorzystaniu środków unijnych przez samorządy, adresowany do twórców prawa oraz władz regionalnych zarządzających tymi środkami. Raport przekazany Zarządowi FRDL oraz zamieszczony na stronie internetowej uczelni wzbudził duże zainteresowanie środowisk samorządowych i stanowi dobrą podstawę do sformułowania następnych propozycji badawczych w tym obszarze.

Projekt, finansowany ze środków własnych kieleckiej WSAP, był już piątym ogólnopolskim projektem badawczym dotyczącym funkcjonowania samorządu i administracji w Polsce, jaki uczelnia zrealizowała w latach 2002-2008. Niektóre raporty z badań były publikowane w prestiżowym miesięczniku „Samorząd terytorialny” (6/2003 i 6/2005), co świadczy nie tylko o ich jakości, ale także o trafnym wyborze problematyki badawczej. Aktywność badawcza uczelni, znacznie wykraczająca poza obszar działania uczelni licencjackich, dowodzi także jej ścisłych związków z samorządem oraz poważnego zaangażowania w proces rozwoju demokracji lokalnej w Polsce.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Szczecinie

Tytuł projektu: *Samorząd jako animator rozwoju lokalnego*

Termin realizacji: 01.05.2008 – 31.12.2008

Źródło finansowania: dotacja MSZ
w ramach programu *Polska Pomoc*

Beneficjentami inicjatywy byli studenci Dniepropietrowskiego Regionalnego Instytutu Administracji Publicznej Narodowej Akademii Administracji Publicznej przy Prezydencie Ukrainy (DRIPA) oraz przedstawiciele administracji Regionu Dniepropietrowskiego (Ukraina).

Podstawowym celem projektu było upowszechnienie na Ukrainie doświadczeń polskiej reformy samorządowej, a zwłaszcza aktywności rozwojowej lokalnych społeczności. Przy tworzeniu i wykonaniu projektu brali czynny udział przedstawiciele uczelni ukraińskiej, a także pracownicy i studenci WSAP.

W ramach realizacji inicjatywy, w trakcie pobytu w Szczecinie, przygotowano grupę 10 młodych ukraińskich liderów – studentów DRIPA – do prowadzenia zajęć popularyzujących ideę decentralizacji na Ukrainie. Oprócz zajęć teoretycznych, studenci odbyli 10-dniowe praktyki w urzędach samorządowych województwa zachodniopomorskiego.

Ponadto, wyposażeni w odpowiednie narzędzia, ukraińscy trenerzy przeprowadzili warsztaty o polskim systemie samorządowym w Dniepropietrowsku dla ok. 400 osób z kręgów urzędniczych i akademickich Ukrainy. Ich uczestnicy zainicjowali szeroką dyskusję na temat decentralizacji oraz zaproponowali rozwiązania możliwe do wdrożenia w ukraińskim systemie administracyjnym. Warsztaty zakończono debatą oksfordzką.

Seminarium podsumowujące *Ukraina-Polska. Wyzwania dobrego sąsiedztwa* (17.12.2008 r.) odbyło się na Uniwersytecie Szczecińskim przy udziale polskich i ukraińskich ekspertów i studentów.

W ramach projektu wydano publikację w języku ukraińskim *Rozwój samorządu lokalnego w Polsce – doświadczenia dla Ukrainy*.

Rezultatem wśród osób zaangażowanych w projekt (również polskich samorządowców, opiekujących się liderami) była niewątpliwie poprawa wzajemnej znajomości systemów administracyjnych obydwu krajów i umiejętności współpracy międzykulturowej.

Opisana inicjatywa wpisuje się w realizowaną przez WSAP w Szczecinie strategię współpracy z partnerami ukraińskimi – i będzie kontynuowana.

Załącznik nr 1
**Wykaz projektów
realizowanych w roku 2008**

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Institucja kontraktująca/zlecająca
1.	FRDL Warszawa	Szkolenia dotyczące wdrażania funduszy europejskich w latach 2007-2013	06.06 – 28.11.2008	251 886,00	251 886,00	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Pomoc Techniczna	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
2.	FRDL Warszawa	Organizacja dwóch wizyt studyjnych i stażu w ramach projektu Kancelarii Prezesa Rady Ministrów na rzecz administracji gruzińskiej w 2008 r.	22.10-6.12.2008	157 640,58	157 640,58	Program Polska Pomoc 2008	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
3.	FRDL Warszawa	Standardy szkoleń kadr samorządu terytorialnego Ukrainy – wizyta studyjna w Polsce	15.09 – 30.10.2008	21 461,91	21 461,91		United States Agency for International Development / Office of Economic Growthwe współpracy z Mendez England & Associates Inc.
4.	FRDL Warszawa	Local government building: How to do it? A Book by prof. Jerzy Regulski	06.2008 - 01.2009	49 164,00	59 605,00	środki własne LGI	Local Government and Public Service Reform Initiative, Węgry / Open Society Institute (LGI/OSI)
5.	FRDL Warszawa	Szkoła Trenerów Biznesu FRDL	15.12.2008 – 31.08.2010	2 042 934,00	2 042 934,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 2.2	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
6.	FRDL Warszawa	Fostering Public Accountability – Pilot Transferring Experience of the Transparent Poland Project to Kazakhstan – study tour to Poland	09.2007-01.2008	140 962,00	164 362,00	Program Wschód-Wschód	Fundacja im. Stefana Batorego
7.	FRDL Warszawa	Szkoła równych szans – programy rozwojowe szkół w województwie mazowieckim	1 01.2007 – 31.05.2008	6 764 818,00	6 764 818,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 2.1a	Ministerstwo Edukacji Narodowej
8.	FRDL Warszawa	Eurolinia Plus - multimedialny serwis informacyjno-promocyjny na temat funduszy europejskich	01.10.2007 - 30.06.2008	969 070,00	1 418 417,00	Program Operacyjny Pomoc Techniczna Działanie 3.1	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
9.	FRDL Warszawa	Fundusze europejskie dla samorządów Ukrainy – jak skutecznie zarządzać projektem europejskim	18.06 – 31.12.2008	280 550,00	296 425,00	Polska Pomoc Zagraniczna 2008	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
10.	FRDL Warszawa	V spotkanie „Obserwatorium Samorządowe” - warsztat poświęcony roli sekretarza w gminie i powiecie	03.2008	2 187,00	2 430,00	środki Fundacji im. F. Naumanna	Fundacja im. F. Naumanna
11.	FRDL Warszawa	Forum Przejrzysta Polska (kontynuacja)	1.01 – 31.10.2008	73 930,00	73 930,00	środki Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności	Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
12.	FRDL Warszawa	Szkolenia osób powołanych na wysokie stanowiska państwowe z państwowego zasobu kadrowego	30.06 - 25.11.2008	675 635,00	675 635,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 5.1	Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
13.	FRDL Warszawa	System certyfikacji jednostek samorządu terytorialnego uczestniczących w Akcji Społecznej "Przejrzysta Polska"	01.01.2008 - 31.10.2008	180 000,00	226 129,00	Środki Przejściowe 2005 (Transition Facility 2005)	Fundacja Fundusz Współpracy
14.	FRDL Warszawa	Eurolinia Plus – Kontynuacja multimedialnego serwisu informacyjno-promocyjnego na temat Funduszy Europejskich w Polsce	1.10.2008 - 30.06.2009	300 000,00	612 802,00	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego Program Operacyjny Pomoc Techniczna	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
15.	FRDL Warszawa ROEFS Ciechanów	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Ciechanowie	1.02.2007 - 15.08.2008	834 239,17	834 239,17	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
16.	FRDL Warszawa ROEFS Siedlce	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Siedlcach	10.04.2007 - 15.08.2008	756 664,00	756 664,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
17.	FRDL Warszawa	Stereotyp, a równe szanse kobiet i mężczyzn w środowisku wiejskim	20.07.2007 - 31.03.2008	427 200,00	427 200,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 1.6	Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL (podwykonawca Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej)
18.	FRDL Warszawa	Szkolenia ogólne i specjalistyczne dla kadr urzędów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich	01.11.2008 - 31.07.2010	6 334 614,00	6 685 614,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 5.2	Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji
19.	FRDL Warszawa	Sołtyski i liderki wiejskie – kobiety zarządzają polską wsią	01.07.2006 - 31.03.2008	1046525, 20	1 046 525, 20	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 1.6	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
20.	FRDL Warszawa	Akademia FRDL	19.09.2006 - 31.03.2008	821 563,00	821 563,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
		Razem		21 084 518,66	22 293 755,66		
21.	FRDL Białystok	Pomysł na biznes – Wsparcie na starcie	01.11.2006 - 31.01.2008	608 780,00	742 113,33	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.5	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
22.	FRDL Białystok	Ewaluacja programów i projektów społecznych	01.01.2007 - 31.01.2008	231 190,00	231 190,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny RZL Działanie 1.1	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
23.	FRDL Białystok	Powrót do przyszłości	01.01.2007 - 31.01.2008	244 367,64	246 836,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 1.5	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
24.	FRDL Białystok	ROEFS Białystok Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Białymstoku	01.02.2007 - 01.01.2009	786 861,00	786 861,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
25.	FRDL Białystok	Więcej umiemy – lepiej pomagamy. Program rozwoju kadr otoczenia osób wykluczonych społecznie	01.05.2008 - 31.03.2009	196 804,80	196 804,80	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego
		Razem		2 068 003,44		2 203 805,13	
26.	FRDL Bydgoszcz	Przedsiębiorczość drogą do sukcesu zawodowego	01.06.2005 - 31.05.2008	500 677,00	500 677,00	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.5	Toruńska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.
27.	FRDL Bydgoszcz	Skuteczne przeciwdziałanie narkomanii	02.06 - 15.11.2008	16 000,00	22 344,02	Budżet województwa kujawsko-pomorskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
28.	FRDL Bydgoszcz	Gmina Lubiewo inicjatorem projektów	01.10.2008 - 31.03.2009	41 825,90	41 825,90	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.	Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu
		Razem		558 502,90	564 846,92		
29.	FRDL Gdańsk	Sopockie Centrum Organizacji Pozarządowych (kontynuacja)	03.01- 31.08.2008	55 000,00	60 200,00	Budżet Miasta Sopot	Urząd Miasta Sopot
30.	FRDL Gdańsk	Trzymajmy się razem – obsługa gdyńskiego Powiatowego Programu na Rzecz Zatrudnienia i Spójności Społecznej	01.09.2008 - 31.05.2009	95 525,60	95 525,60	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
31.	FRDL Gdańsk	Trzymajmy się razem – obsługa sopockiego Powiatowego Programu na Rzecz Zatrudnienia i Spójności Społecznej	01.09.2008 - 31.05.2009	100 000,00	100 000,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
32.	FRDL Gdańsk	Trzymajmy się razem – Forum	01.10.2008 - 30.09.2010	400 000,00	400 000,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
		Razem		650 525,60	655 725,60		
33.	FRDL Jelenia Góra	II Polsko-niemiecki Kongres Samorządów Lokalnych pt. „Polsko-niemiecka współpraca szansą dla rozwoju regionów przygranicznych w Europie”	27-28.10. 2008	69 685,00	92 134,41		Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej,
34.	FRDL Jelenia Góra	Aktywna Gmina Stara Kamienica	01.09.2008 - 28.02.2009	35 000,00	50 000,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu Filia we Wrocławiu

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
35.	FRDL Jelenia Góra	Aktywna Gmina Jeżów Sudecki	01.09.2008 – 28.02.2009	35 000,00	50 000,00		Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu Filia we Wrocławiu
36.	FRDL Jelenia Góra	Aktywna Gmina Mysłakowice	01.09.2008 – 28.02.2009	35 000,00	50 000,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu Filia we Wrocławiu
37.	FRDL Jelenia Góra	Aktywna Gmina Podgórzyn	01.09.2008 – 28.02.2009	35 000,00	50 000,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu Filia we Wrocławiu
		Razem		209 685,00	292 134,41		
38.	FRDL Katowice	Pomysłowi ludzie, wykwalifikowane kadry, innowacyjne i efektywne przedsiębiorstwa handlowe	1.12.2005 - 30.06.2008	361 956,76	433 283,20	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 2.3a	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
39.	FRDL Katowice	Młodzi przedsiębiorcy, innowacyjny region	2.10.2006 - 31.03.2008	633 944,00	767 327,33	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.5	Górnośląska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. w Katowicach
40.	FRDL Katowice	Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (Punkt Konsultacyjny Zabrze)	02.06.2006 - 30.06.2008	240 036,60	240 036,60	EFS Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw Działanie 1.1	Polska Agencja Rozwoju
41.	FRDL Katowice	Pierwsza szczyta (Działanie 2)	01.01.2006 – 31.03.2008	3 231 905,00	3 231 905,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
42.	FRDL Katowice	Pierwsza szczyta (Działanie 3)	01.02.2007 – 31.01.2008	499 994,57	499 994,57	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
43.	FRDL Katowice	Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (Punkt Konsultacyjny Zabrze)	1.09.2008-31.03.2011	489 350,00	489 350,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 2.2.1	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczość
		Razem		5 457 186,93	5 661 896,70		
44.	FRDL Kielce	Z Ukrainy do Zjednoczonej Europy – przejrzyste praktyki samorządowe	10.06.2008 – 31.08.2008	58 800,00	77 050,00	Program Wschód-Wschód	Fundacja im. Stefana Batorego
45.	FRDL Kielce	Sieć Informacji Europejskiej EUROPE DIRECT	01.01 - 31.12.2008	84 480,00	169 037,44	Sieć Informacji Europejskiej EUROPE DIRECT	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
46.	FRDL Kielce	Informacja europejska w regionach 2008	01.02 – 31.12.2008	93 000,00	120 900,00	Regionalne Centra Informacji Europejskiej	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej
47.	FRDL Kielce	Nasz wspólny europejski dom – polsko-ukraińskie dziedzictwo	01.09 – 30.11.2008	1 607,72	2 220,64	Akcja 3. – Młodzież w Świecie; 3.1.2 Współpraca z Sąsiedzkimi Krajami Partnerskimi; Szkolenie i Tworzenie Sieci	Narodowa Agencja Programu „Młodzież w działaniu”
48.	FRDL Kielce	Unia Europejska z klimatem - 2008	24.10 – 19.12.2008	7 800,00	8 585,50	Urząd Komitetu Integracji Europejskiej	
49.	FRDL Kielce	Nam nie jest tyso! – Łysogórska Akademia Kobiet	01.11.2008 – 31.10.2010	1 954 169,24	1 954 169,24	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego
		Razem		2 199 856,96	2 331 962,82		
50.	FRDL Kraków	Możemy więcej – Partnerstwo na rzecz spółdzielni socjalnych (Działanie 2)	1.07.2005 – 30.05.2008	2 735 689,00	2 735 689,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
51.	FRDL Kraków	Akademia Zarządzania – systemowy cykl szkoleń dla MSP	16.11.2005 - 31.05.2008	2 207 666,85	2 571 738,70	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich	Działanie 2.3 Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
52.	FRDL Kraków	Jestem Obywatелеm – kształtowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży na Ukrainie	27.12.2006 - 27.08.2008	358 284,42	398 093,80	European Initiative for Democracy Human Rights Programme (EIDHR) – Promoting the Democratic Process (Ukraine)	Komisja Europejska, Delegacja Komisji Europejskiej w Kijowi
53.	FRDL Kraków	Możemy więcej – Partnerstwo na rzecz spółdzielni socjalnych (Działanie 3)	01.01.2007 – 30.06.2008	500 000,00	500 000,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
54.	FRDL Kraków	Młodzieżowi Ambasadorzy Europy	10.10 - 31.12.2008	20 000,00	20 000,00		Ambasada Brytyjska w Warszawie
55.	FRDL Kraków	ABC ewaluacji – profesjonalizacja małopolskich jednostek samorządu terytorialnego	01.01 - 31.10.2008	89 571,24	100 204,40	Środki Przejściowe 2005	Fundacja Fundusz Współpracy
56.	FRDL Kraków	Nie bójmy się federalizacji	1.09.2008 – 30.11.2008	25 000,00	28 150,00	Budżet województwa małopolskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
57.	FRDL Kraków	Małopolska Akademia Aktywnego Seniora	1.07 – 30.11.2008	22 249,00	24 749,00	Budżet województwa małopolskiego Urząd	Marszałkowski Województwa Małopolskiego
58.	FRDL Kraków	Jak ograniczyć zjawisko marginalizacji i wykluczenia społecznego? – dobre praktyki, sprawdzone rozwiązania	19.07 – 31.12.2008	10 000,00	11 700,00	Budżet województwa małopolskiego	Małopolski Urząd Wojewódzki w Krakowie

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
59.	FRDL Kraków	Centrum doradczo-szkoleniowe dla NGO	15.12.2008	25 000,00	27 800,00	Budżet województwa małopolskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego
60.	FRDL Kraków	Rozwój kompetencji kadr integracji społecznej	1.07.2008-28.02.2009	49 995,20	49 995,20	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
61.	FRDL Kraków	Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego	31.12.2009	707 999,92	707 999,92	EFS	Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego, ROEFS Kraków
62.	FRDL Kraków	Zostań Małopolskim Przedsiębiorcą	01.11.2008-28.02.2011	18 524 225,50	18 524 225,50	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.2	Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie
63.	FRDL Kraków	Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (Punkt Konsultacyjny w Tarnowie i Krakowie)	1.07.2005-31.08.2008	736 312,00	736 312,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw Działanie 1.1	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
64.	FRDL Kraków	Wsparcie systemu kompleksowych usług informacyjnych dla przedsiębiorców i osób zamierzających rozpocząć działalność gospodarczą poprzez finansowanie sieci Punktów Konsultacyjnych (Punkt Konsultacyjny Tarnów)	1.09.2008 – 31.03.2011	500 700,00	500 700,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 2.2	Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości
65.	FRDL Kraków, FRDL Opole	Szkoła przyciągania inwestycji dla wschodnioukraińskich jednostek administracji publicznej/ The School of Drawing Investments for Public Administration Units of Eastern Ukraine	01.05.2008 – 31.12.2008	290 085,00	304 885,00	Pomoc Zagraniczna 2008	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
		Razem		25 976 894,89	26 505 930,52		
66.	FRDL Lublin	Szkoła równych szans – programy rozwojowe szkół w województwie lubelskim	01.01.2007 – 10.06.2008	5 285 930,00	5 285 930,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 2.1a	Ministerstwo Edukacji Narodowej
67.	FRDL Lublin	Teraz MY! Młodzież wchodzi na rynek pracy	02.06.2008 – 30.10.2009	1 013 608,00	1 013 608,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie
		Razem		6 299 538,00	6 299 538,00		
68.	FRDL Łódź	Kulturo! Przerwij milczenie	01.09.2008 - 28.02.2009	30 000,00	35 040,00	Budżet państwa	Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
69.	FRDL Łódź	Lepsze jutro	1.09.2008 - 30.04.2009	129 950,70	129 950,70	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 7.2	Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
70.	FRDL Łódź	Gdzie chłop nie może tam sołtysa pośle	01.10.2008 - 31.03.2009	39 494,20	39 494,20	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Łodzi
		Razem		199 444,90	204 484,90		

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
71.	FRDL Olsztyn	Dostosowanie umiejętności i kwalifikacji zawodowych przyszłej kadry pracowniczej regionu Warmii i Mazur do wymogów rynku pracy – praktyki studentów Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w przedsiębiorstwach	1.03.2006 - 31.03.2008	1 165 674,03	1 165 674,03	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
72.	FRDL Olsztyn	Zostań przedsiębiorcą w podregionie elbląskim	01.01.2007-29.02.2008	701 064,12	701 064,12	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.5	Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego SA w Olsztynie
73.	FRDL Olsztyn	Nowy zawód - menedżer jakości – kurs audytora wewnętrznego zintegrowanych systemów zarządzania jakością	1.06.2007 – 30.04.2008	479 300,00	479 300,00	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.4	Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
74.	FRDL Olsztyn	Psychoprofilaktyka – kurs kompetencji zawodowych	4.09.2007 – 30.09.2008	488 472,86	488 472,86	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1a	Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
75.	FRDL Olsztyn	Regionalny Ośrodek Szkoleniowy Europejskiego Funduszu Społecznego w Olsztynie	01.02.2007 – 30.07.2008	750 339,13	750 339,13	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów LudzkichPolska	Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, ROEFS Olsztyn
76.	FRDL Olsztyn	Forum Profilaktyki Uzależnień	01.04 – 31.12.2008	12 000,00	14 800,00	Budżet województwa warmińsko-mazurskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
77.	FRDL Olsztyn	Sołtys – animator zawodowy	1.09.2008 – 28.02.2009	40 857,00	40 857,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie
78.	FRDL Olsztyn	ROEFS Olsztyn Regionalny Ośrodek Europejskiego Funduszu Społecznego w Olsztynie	01.11.2008 - 31.12.2010	1 104 911,16	1 104 911,16	EFS	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
79.	FRDL Olsztyn	Komercjalizacja wyników badań oraz kreowanie postaw przedsiębiorczych przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie poprzez staże, szkolenia i działania z zakresu przedsiębiorczości akademickiej	01.09.2008 - 31.08.2011	2 984 882,00	2 984 882,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 8.2	Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego
		Razem	7 727 500,30	7 730 300,30			
80.	FRDL Opole	Opolski e-Rzemieślnik – Działanie 2	01.07.2005 - 31.05.2008	4 852 468,54	4 852 468,54	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
81.	FRDL Opole	Komunikacja i skuteczne zarządzanie warunkiem bezpieczeństwa w regionie	1.10.2006 – 30.06.2008	518 060,00	518 060,00	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
82.	FRDL Opole	Opolski e-Rzemieślnik (Działanie 3)	15.12.2006 - 30.06.2008	380 663,00	380 663,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, EFS	Fundacja Fundusz Współpracy
83	FRDL Opole	Program ekozespołów w moim przedszkolu i w mojej szkole, jako forma aktywnej edukacji ekologicznej w woj. opolskim wraz z prowadzeniem kampanii informacyjno-promocyjnych	1.10.2007 – 31.10.2008	24 700,00	24 700,00	Środki Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Opolu
84.	FRDL Opole	Manager ryzyka - podwyższenie kwalifikacji pracowników pomocy społecznej w województwie opolskim	01.03.2007 - 30.04.2008	246 600,00	246 600,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 1.5	Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
85.	FRDL Opole	Szkolenie przedstawicieli różnych grup zawodowych w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień	1.04 – 31.10.2008	22 390,00	22 390,00	Budżet Miasta Opole	Urząd Miasta Opole
86.	FRDL Opole	Podnoszenie kwalifikacji kadry pomocy i integracji społecznej w województwie opolskim	18.02 – 15.12.2008	1 522 000,00		EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Opolu
87.	FRDL Opole	Opolska Akademia Komunikacji w zakresie bezpieczeństwa i porządku publicznego	1.12.2008 – 30.06.2010	1 277 930,00	1 277 930,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 8.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Opolu
		Razem		8 844 811,54	8 844 811,54		
88.	FRDL Poznań	ABC komputera – szkolenia informatyczne dla osób po 40 roku życia	01.11.2008 - 31.05.2009	49 215,58	49 215,58	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
89.	FRDL Poznań	Pniewy z inicjatywą	01.11.2008 - 31.05.2009	48 798,05	48 798,05	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
90.	FRDL Poznań	E-lementarz komputerowy – szkolenia informatyczne dla osób pracujących powyżej 40 roku życia	02.05.2008 – 30.04.2009	280 706,92	280 706,92	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 8.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
91.	FRDL Poznań	E-dukcja po czterdziestce – szkolenia komputerowe dla mieszkańców gminy Dopiewo	01.11.2008 - 31.05.2009	49 975,33	49 975,33	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 6.3	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
92.	FRDL Poznań	Ośrodek Wczesnej Interwencji przy Przedszkolu nr 116 „Kolorowe Nutki”	1.09.2008 - 31.07.2009	252 734,66	252 734,66	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 9.1	Wojewódzki Urząd Pracy w Poznaniu
		Razem		681 430,54	681 430,54		
93.	FRDL Rzeszów	Różne problemy – jedna metoda. Budowanie współpracy jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych	01.01 – 31.10.2008	122 232,00	135 819,00	Środki Przejściowe 2005	Fundacja Fundusz Współpracy
		Razem		122 232,00	135 819,00		

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Institucja kontraktująca/zlecająca
94.	FRDL Szczecin	Europejska Akademia Sottysa. Wsparcie postaw obywatelskich mieszkańców wsi zachodniopomorskich	30.11.2007 – 29.11.2008	186 400,00	208 400,00	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy 2004-2009 (FOP - Fundusz dla Organizacji Pozarządowy)	Fundacja Fundusz Współpracy
95.	FRDL Szczecin	Szkoła równych szans – programy rozwojowe szkół w województwie zachodniopomorskim	01.01.2007 – 30.06.2008	6 426 503,00	6 426 503,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 2.1a	Ministerstwo Edukacji Narodowej
96.	FRDL Szczecin	Partnerstwo dla Natury 2000 w województwie zachodniopomorskim	01.11.2008 – 31.10.2010	492 093,00	547 123,00	Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego oraz Norweski Mechanizm Finansowy 2004-2009 (FOP - Fundusz dla Organizacji Pozarządowych)	Ecorys Polska sp. z o.o.
97.	FRDL Szczecin	ZAN – Zachodniopomorska Akademia Nauczyciela	01.09.2008 – 31.12.2010	525 872,66	525 872,66	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki - Działanie 9.4	Wojewódzki Urząd Pracy w Szczecinie
98.	FRDL Szczecin	Przejrzysta Ukraina. Budowanie efektywnej i etycznej samorządności na Ukrainie	1.06 – 31.12.2008	493 236,00	552 026,00	Polska Pomoc Zagraniczna 2008	Ministerstwo Spraw Zagranicznych
		Razem		8 124 104,66	8 259 924,66		
99.	FRDL Wrocław	Rodzic-Pracownik – rozwój zawodowy rodziców podczas urlopu wychowawczego	16.11.2004 – 31.03.2008	6 369 691,63	6 369 691,63	Program Inicjatywy Wspólnotowej Equal	Fundacja Fundusz Współpracy
100.	FRDL Wrocław	Rozwój kwalifikacji zawodowych w zakresie obsługi turystów zagranicznych – specjalistyczne kursy języków obcych dla osób pracujących	01.06.2005 – 31.05.2008	740 226,00	740 226,00	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu
101.	FRDL Wrocław	Akademia Żaka	01.07.2005 - 30.06.2008	1 035 325,65	1 035 325,65	Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego Działanie 2.1	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu
102.	FRDL Wrocław	Wymiana Młodzieży „Our Holidays in 7 Days”	01.05 – 15.08.2008	32 193,62	35 671,32	Program „Młodzież w Działaniu” Akcja 3.1	Narodowa Agencja Programu „Młodzież w Działaniu”
103.	FRDL Wrocław	Inwestuj w siebie	01.07.2008 – 30.06.2009	1 720 608,00	1 720 608,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 9.3	Dolnośląski Wojewódzki Urząd Pracy w Wałbrzychu
		Razem		9 898 044,90	9 901 522,60		

Lp	Ośrodek koordynujący	Nazwa projektu	Czas trwania	Przyznana dotacja	Budżet projektu	Linia budżetowa	Instytucja kontraktująca/zlecająca
104.	FRDL Zielona Góra	Partnerstwo na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców terenów powojennych „Szansa bez munduru” (Działanie 2)	15.02.2006 - 31.03.2008	6 145 991,00	6 145 991,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
105.	FRDL Zielona Góra	Szkoła równych szans – programy rozwojowe szkół w województwie lubuskim	1 01.2007 – 31.05.2008	6 273 963,00	6 273 963,00	EFS Sektorowy Program Operacyjny Rozwój Zasobów Ludzkich Działanie 2.1a	Ministerstwo Edukacji Narodowej
106.	FRDL Zielona Góra	Partnerstwo na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców terenów powojennych „Druga szansa” (Działanie 3)	01.01.2007 – 31.05.2008	500 000,00	500 000,00	Program Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL	Fundacja Fundusz Współpracy
107.	FRDL Zielona Góra	Lubuskie Forum Rozwiązywania Problemów Uzależnień - wspieranie i udzielanie pomocy samorządom lokalnym w realizacji zadań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów uzależnień	15.09.2008 - 30.11.2008	12 000,00	16 000,00	Budżet województwa lubuskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
108.	FRDL Zielona Góra	Gmina Skąpe – inicjatorem projektów	01.10.2008 – 31.03.2009	34 357,00	34 357,00	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Urząd	Marszałkowski Województwa Lubuskiego
109.	FRDL Zielona Góra	Lubuska Szkoła Równych Szans	01.08.2008 - 31.08.2009	6 409 057,86	6 409 057,86	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 9.1	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
110.	FRDL Zielona Góra	Lubuska Akademia Sportu	01.08.2008 – 30.04.2009	490 493,66	490 493,66	EFS Program Operacyjny Kapitał Ludzki Działanie 8.1	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
111.	FRDL Zielona Góra	Mam prawo – mam obowiązek	21.05 - 30.11.2008	5 000,00	7 300,00	Budżet województwa lubuskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
112.	FRDL Zielona Góra	Partnerstwo dla rodziny- szkolenia liderów i wolontariuszy organizacji pozarządowych działających na rzecz pomocy rodzinie	19.05 - 31.08.2008	17 000,00	23 458,96	Budżet województwa lubuskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
113.	FRDL Zielona Góra	Przeciwdziałanie alkoholizmowi wśród młodzieży szkół średnich – organizacja i koordynacja kampanii edukacyjnej	01.10 - 15.12.2008	17 000,00	21 900,00	Budżet województwa lubuskiego	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
		Razem		19 887 862,52	19 922 521,48		
Ogółem FRDL				119 990 143,74	122 490 410,78		

Załącznik nr 2

**Konferencje i seminaria
zorganizowane przez FRDL w 2008 r.**

Lp. Tytuł	Data	Miejsce	Organizator	Liczba uczestników
1. „Ewaluacja programów i projektów społecznych” – seminarium podsumowujące projekt	15.01.2008	Białystok	FRDL Białystok	30
2. „Powrót do przyszłości” – seminarium podsumowujące projekt	28.01.2008	Białystok	FRDL Białystok	20
3. Seminarium dla władz samorządowych województwa podlaskiego	8.02.2008	Białystok	FRDL Białystok	59
4. „Szkoła otwarta na świat”	3.03.2008	Szczecin	FRDL Szczecin	43
5. „Rola sekretarza w gminie i powiecie” – w ramach projektu „Obserwatorium samorządowe”	7.03.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	15
6. „Młodzi przedsiębiorcy, innowacyjny region” – konferencja podsumowująca projekt	14.03.2008	Katowice	FRDL Katowice	50
7. „Rzeczpospolita – ku odpowiedzialnej wolności” – konferencja poświęcona obchodom 27. rocznicy Wydarzeń Bydgoskiego Marca 1981	17.03.2008	Bydgoszcz	FRDL Bydgoszcz	75
8. „Program Operacyjny Kapitał Ludzki – pierwsze miesiące wdrażania programu”	17.03.2008	Ciechanów	FRDL Warszawa, Regionalny Ośrodek EFS w Ciechanowie	8
9. Rodzic – Pracownik – rozwój zawodowy rodziców podczas urlopu wychowawczego” – konferencja podsumowująca projekt	17.03.2008	Wrocław	FRDL Wrocław	150
10. „Manager ryzyka - podwyższanie kwalifikacji pracowników pomocy społecznej” – konferencja podsumowująca projekt	28.03.2008	Opole	FRDL Opole	50
11. „Kujawsko-pomorska wspólnota samorządowa – współczesność i perspektywy”	3.04.2008	Bydgoszcz	FRDL Bydgoszcz	49
12. „Lider Edukacji Samorządowej” – ranking najlepiej szkolących się urzędów w 2007 r.	4.04.2008	Katowice	FRDL Katowice	11
13. „Szkoła Równych Szans” – konferencja podsumowująca projekt w woj. mazowieckim	15.04.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	140
14. „Szkoła Równych Szans” – konferencja podsumowująca projekt w woj. lubuskim	28-29.04.2008	Zielona G./Gorzów Wlkp.	FRDL Zielona Góra	305
15. „Szkoła Równych Szans” – konferencja podsumowująca projekt w woj. lubelskim	4.04.2008	Lublin	FRDL Lublin	84
16. „Szkoła równych szans. Programy rozwojowe szkół w woj. zachodniopomorskim” – konferencja podsumowująca projekt w woj. zachodniopomorskim	17.05.2008	Szczecin	FRDL Szczecin	173
17. „Drugie Lubuskie Forum Samorządowe”	29-30.05.2008	Sulechów	FRDL Zielona Góra	150
18. „Dolnośląsko-Saksońsko-Północnoczeskie Gremium Regionalne w Jeleniej Górze” międzynarodowe spotkanie podgrup ds. turystyki oraz gospodarki	3.06.2008	Jelenia G.	FRDL Jelenia Góra	25
19. Konferencja Warmińsko-Mazurskiego Forum Przeciwdziałania Uzależnieniom	17.06.2008	Olsztyn	FRDL Olsztyn	30

Lp.	Tytuł	Data	Miejsce	Organizator	Liczba uczestników
20.	„Program Ekozespołów w moim przedszkolu i w mojej szkole” – konferencja podsumowująca konkurs i działania projektu	19.06.2008	Opole	FRDL Opole	250
21.	„Fundusze unijne dla organizacji pozarządowych”	23.06.2008	Wysokie Mazowieckie	FRDL Białystok	63
22.	„Ośrodki Pomocy Społecznej w obliczu realizacji projektów systemowych w ramach POKL”	25.06.2008	Ciechanów	FRDL Ciechanów	42
23.	„Sprawność instytucji publicznych” – seminarium w ramach projektu „Obserwatorium samorządowe”	29.06.2008	Ciechanów	FRDL Ciechanów	15
24.	„Przejrzysta Polska – Przejrzysta Ukraina” w ramach projektu „Przejrzysta Ukraina. Budowanie efektywnej i etycznej samorządności na Ukrainie”	25-26.07.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	37 (uczestnicy z Polski i Ukrainy)
25.	„Program Operacyjny Kapitał Ludzki na Podlasiu – podsumowania i wnioski”	29.07.2008	Białystok	FRDL Białystok	9
26.	„III Forum Integracyjne Sokołów Podlaski – Dubno kontynuacją współpracy samorządów lokalnych w celu rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i samorządności lokalnej” – seminarium w ramach projektu „Fundusze europejskie dla samorządów Ukrainy. Jak skutecznie zarządzać projektem europejskim”	5-6.09.2008	Sokołów Podlaski	FRDL Warszawa	60
27.	„Kierunki rozwoju w obszarze pomocy społecznej”	8-9.09.2008	Gdynia	FRDL Gdańsk, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego	140
28.	„LX Otwarte Seminarium z Akustyki OSA'2008” – sympozjum naukowe	8-12.09.2008	Piechowice	FRDL Jelenia G., Polskie Towarzystwo Akustyczne i Polskie Towarzystwo Fonetyczne	180
29.	„Etyczne i skuteczne zarządzanie we władzach lokalnych” – w ramach projektu „Przejrzysta Ukraina. Budowanie efektywnej i etycznej samorządności na Ukrainie”	12-13.09.2008	Kijów	FRDL Szczecin	47
30.	Konferencja Warmińsko-Mazurskiego Forum Przeciwdziałania Uzależnieniom	16.09.2008	Olsztyn	FRDL Olsztyn	22
31.	„Ekonomiczne i organizacyjne instrumenty wspierania rozwoju lokalnego i regionalnego”	17-18.09.2008	Wałcz	FRDL Szczecin	98
32.	XIV Dolnośląska Jesień Onkologiczna: „Postępy w leczeniu nowotworów” - konferencja naukowo-szkoleniowa dla przedstawicieli samorządu zawodowego lekarzy	26-28.09.2008	Karpacz	Polskie Towarzystwo Onkologiczne Oddział we Wrocławiu, Dolnośląskie Centrum Onkologii, FRDL Jelenia Góra	174

Lp. Tytuł	Data	Miejsce	Organizator	Liczba uczestników
33. „Porządek instytucjonalny – szanse, strategia i taktyka modernizacji zarządzania publicznego na przykładzie wykorzystania w sektorze publicznym instytucji audytu wewnętrznego i ewaluacji programów społeczno-gospodarczych”	28.09.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	15
34. „Lepsze jutro” – konferencja inaugurująca projekt	3.10.2008	Łódź	FRDL Łódź	35
35. „Kulturo! Przerwij milczenie” – konferencja inaugurująca projekt	13.10.2008	Łódź	FRDL Łódź	20
36. „Rola szkoleń w kontekście kreowania polityki personalnej w urzędzie” – konferencja podsumowująca konkurs o Laur Edukacji Samorządowej	16.10.2008	Gdańsk	FRDL Gdańsk	27
37. „Aglomeracja Wroclawska – szansa czy zagrożenie	23-24.10.2008	Polanica Zdrój	FRDL Wrocław	35
38. „Ewaluacja w samorządzie lokalnym – utopia, rzeczywistość czy początek drogi?” (w ramach projektu „ABC ewaluacji – profesjonalizacja małopolskich jednostek samorządu terytorialnego”	27.10.2008	Kraków	FRDL Kraków	45
39. „I Polsko-Niemiecki Kongres Samorządów Lokalnych pt. „Polsko-niemiecka współpraca szansą dla rozwoju regionów przygranicznych w Europie”	27-28.10.2008	Piechowice	FRDL Jelenia G., Fundacja im. Konrada Adenauera	156
40. „Psychologiczne aspekty zarządzania zasobami ludzkimi”	13-14.11.2008	Gdynia	FRDL Gdańsk, Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego	100
41. „Innowacje w demokracji” – debata Polskiego Instytutu Demokracji Lokalnej	19.11.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	50
42. <i>Jak z korzyścią inwestować w siebie? – formalne kształcenie ustawiczne w Polsce i w UE</i> – konferencja w ramach projektu „Inwestuj w siebie”	20.11.2008	Wrocław	FRDL Wrocław	94
43. „Jak ograniczać zjawisko marginalizacji i wykluczenia społecznego? – dobre praktyki, sprawdzone rozwiązania”	21.11.2008	Kraków	FRDL Kraków,	80
44. „Dzień Współpracy 2008” – konferencja podsumowująca projekt „Europejska Akademia Sołtysa. Wsparcie postaw obywatelskich mieszkańców wsi zachodniopomorskich”	26.11.2008	Szczecin	FRDL Szczecin	120
45. „10-lecie Samorządu Województwa Mazowieckiego”	27-28.11.2008	Pułtusk	FRDL Warszawa, Samorząd Województwa Mazowieckiego	150
46. „Szkolenia ogólne i specjalistyczne dla kadr urzędów gmin wiejskich i miejsko-wiejskich” – konferencja inaugurująca projekt	12.12.2008	Warszawa	FRDL Warszawa	75
47. „Unia Europejska z klimatem” – zjazd Szkolnych Klubów Europejskich	17.12.2008	Kielce	FRDL Kielce, UKIE	96

Lp.	Tytuł	Data	Miejsce	Organizator	Liczba uczestników
48.	„Partnerstwo dla Natura 2000 w województwie zachodniopomorskim” – konferencja informacyjna	18.12.2008	Szczecin	FRDL Szczecin	94

Załącznik nr 3
Fora

Lp. Nazwa ..... Liczba stałych członków

Białystok	
1	Forum Sekretarzy Województwa Podlaskiego 48
2	Forum Pomocy Społecznej 30
3	Forum Urzędników Europejskich 28
4	Podlaskie Forum Przeciwdziałania Uzależnieniom 14
Bydgoszcz	
5	Forum Sekretarzy Województwa Kujawsko-Pomorskiego 30
6	Forum Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów Województwa Kujawsko-Pomorskiego 30
Gdańsk	
7	Forum Sekretarzy Samorządów Województwa Pomorskiego 81
8	Forum Skarbników Samorządów Województwa Pomorskiego 105
9	Pomorskie Forum Pomocy Społecznej 101
10	Forum Urzędników Europejskich Województwa Pomorskiego 41
11	Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów Pomorza 48
12	Forum Koordynatorów Projektów 36
13	Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii Województwa Pomorskiego 36
14	Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego Woj. Pomorskiego 49
15	Forum Oświaty Samorządowej Woj. Pomorskiego 50
Jelenia Góra	
16	Forum Sekretarzy Województwa Dolnośląskiego (organizowane wspólnie z ośrodkiem we Wrocławiu) 41
17	Forum Skarbników Gmin i Powiatów Woj. Dolnośląskiego (organizowane wspólnie z ośrodkiem we Wrocławiu) 49
18	Forum Koordynatorów i Realizatorów GPPN (organizowane wspólnie z ośrodkiem we Wrocławiu) 10
19	Regionalne Forum Kierowników Jednostek Pomocy Społecznej z/s w Jeleniej Górze 22
20	Nieformalne forum - Konwent Wójtów, Burmistrzów, Starostów i Prezydentów .....ok. 50
Katowice	
21	Śląskie Forum Oświaty Samorządowej 48
22	Śląskie Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów 36
23	Śląskie Forum Pracowników Kadr 16
24	Śląskie Forum Profilaktyki Uzależnień 25
Kielce	
25	Forum Sekretarzy Gmin i Powiatów Województwa Świętokrzyskiego 33
26	Forum Skarbników Gmin i Powiatów Woj. Świętokrzyskiego 41
27	Świętokrzyskie Forum Pomocy Społecznej 57
28	Świętokrzyskie Forum Kultury 52
29	Świętokrzyskie Forum Oświaty 19
30	Świętokrzyskie Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego 27
31	Świętokrzyskie Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii .....Otwarta formuła spotkań
32	Forum Urzędników Europejskich Województwa Świętokrzyskiego .....Otwarta formuła spotkań

Lp. Nazwa ..... Liczba stałych członków

Kraków	
33	Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski 159
34	Forum Skarbników Jednostek Samorządu Terytorialnego Małopolski 174
35	Forum Sekretarzy Samorządów Polski Południowej 151
36	Małopolskie Forum Pomocy Społecznej 130
37	Forum Oświaty Samorządowej 110
38	Forum Gospodarki Przestrzennej Gmin 109
39	Forum Pracowników Urzędu Stanu Cywilnego 102
40	Forum Urzędników Europejskich 85
41	Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego 76
42	Forum Ekologiczne Samorządu Terytorialnego 71
43	Forum Zdrowia Publicznego 42
44	Małopolskie Forum Prawników Administracji Publicznej 46
45	Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów Małopolski 61
46	Małopolskie Forum Kultury 46
47	Małopolska Akademia Aktywnego Seniora 58
Lublin	
48	Forum Sekretarzy .....Otwarta formuła spotkań
49	Forum Wójtów .....Otwarta formuła spotkań
50	Forum Przewodniczących Rad .....Otwarta formuła spotkań
51	(Forum) Konwent Informatyków .....Otwarta formuła spotkań
Łódź	
52	Forum Skarbników 110
53	Forum Sekretarzy 60
54	Forum ds. Uzależnień 18
55	Forum Rad Gmin i Powiatów 12
56	Forum Urzędników Europejskich 14
Olsztyn	
57	Forum Sekretarzy 53
58	Forum Skarbników 27
59	Forum Ośrodków Pomocy Społecznej 26
60	Forum Kadr Samorządowych 11
61	Forum Urzędnika Europejskiego 17
62	Forum Przeciwdziałania Uzależnieniom 19
Opole	
63	Forum Sekretarzy Samorządów Województwa Opolskiego 31
64	Opolskie Forum Urzędników Europejskich 37
Poznań	
65	Forum Urzędników Europejskich 43
66	Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii 17
Rzeszów	
67	Forum Sekretarzy Gmin .....Otwarta formuła spotkań
68	Forum Skarbników Gmin .....Otwarta formuła spotkań
69	Forum Urzędników Europejskich .....Otwarta formuła spotkań

Lp. Nazwa .....Liczba stałych członków

Szczecin	
70	Forum Sekretarzy Gmin Województwa Zachodniopomorskiego 52
71	Klub Sekretarzy Powiatów Województwa Zachodniopomorskiego 14
Warszawa	
72	Forum Sekretarzy woj. mazowieckiego 96
73	Kobiece Forum Samorządowe 42
Wrocław	
74	Forum Koordynatorów i Księgowych Projektów Systemowych 9
75	Forum Skarbników .....49 (organizowane wspólnie z ośrodkiem w Jeleniej Górze)
76	Forum Urzędników Europejskich 20
77	Forum Sekretarzy organizowane wspólnie z ośrodkiem w Jeleniej Górze + grupa robocza Forum Sekretarzy 42
Zielona Góra	
78	Lubuskie Forum Przewodniczących Samorządów Terytorialnych 35
79	Lubuskie Forum Sekretarzy .....Otwarta formuła spotkań
80	Lubuskie Forum Skarbników .....Otwarta formuła spotkań
81	Lubuskie Forum Urzędników Europejskich 77
82	Lubuskie Forum Rozwiązywania Problemów Uzależnień 15

Załącznik nr 4
Sprawozdanie finansowe

AKTYWA	BILANS	
	ŁĄCZNY	
	sporządzony za okres	
	od 01.01.2008 r. do 31.12.2008 r.	
	Stan na koniec	Stan na początek
	roku	
A. Aktywa trwałe	1 226 030,28	741 252,47
I. Wartości niematerialne i prawne	559 937,99	5 529,51
1. Koszty zakończonych prac rozwojowych	0,00	0,00
2. Wartość firmy	0,00	0,00
3. Inne wartości niematerialne i prawne	559 937,99	5 529,51
4. Zaliczki na poczet wartości niematerialnych	0,00	0,00
II. Rzeczowe aktywa trwałe	666 092,29	735 722,96
1. Środki trwałe	665 842,29	735 722,96
a). Grunty (w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu)	889,80	916,97
b). budynki, budowle i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	359 123,95	360 749,92
c). Urządzenia techniczne i maszyny	220 529,62	257 124,90
d). Środki transportu	0,00	0,00
e). Inne środki trwałe	85 298,92	116 931,17
2. Środki trwałe w budowie	250,00	0,00
3. Zaliczki na środki trwałe w budowie	0,00	0,00
III. Należności długoterminowe	0,00	0,00
1) od jednostek powiązanych	0,00	0,00
2) od pozostałych jednostek	0,00	0,00
IV. Inwestycje długoterminowe	0,00	0,00
1. Nieruchomości	0,00	0,00
2. Wartości niematerialne i prawne	0,00	0,00
3. Długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00
a) w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
- udziały lub akcje	0,00	0,00
- inne papiery wartościowe	0,00	0,00
- udzielone pożyczki	0,00	0,00
- inne długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00
b) w pozostałych jednostkach	0,00	0,00
- udziały lub akcje	0,00	0,00
- inne papiery wartościowe	0,00	0,00
- udzielone pożyczki	0,00	0,00
- inne długoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00
4. Inne inwestycje długoterminowe	0,00	0,00
V. Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00
1. Aktywa z tytułu odroczenia podatku dochodowego	0,00	0,00
2. Inne rozliczenie międzyokresowe	0,00	0,00

B. Aktywa obrotowe	9 262 217,90	22 592 338,38
I. Zapasy	12 984,46	17 986,34
1. Materiały	7 565,96	5 638,86
2. Półprodukty i produkty w toku	0,00	0,00
3. Produkty gotowe	0,00	0,00
4. Towar	5 418,50	5 347,48
5. Zaliczki na dostawy	0,00	7 000,00
II. Należności i roszczenia	1 250 861,46	7 198 327,43
1. Należności wewnątrzzakładowe	0,00	0,00
a). Należności wewnątrzzakład. z tyt. rozliczeń bieżących	0,00	0,00
b). Należności wewnątrzzakładowe z tyt.funduszu stabiliz.	0,00	0,00
c) Należności wewnątrzzakładowe pomiędzy Ośrodkami	0,00	0,00
2. Należności od jednostek powiązanych	0,00	0,00
3. Należności od jednostek pozostałych	1 250 861,46	7 198 327,43
a). z tytułu dostaw i usług w okresie spłaty	1 047 802,96	3 649 168,84
- do 12 miesięcy	1 047 802,96	3 649 168,84
- powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00
b). Należności z tyt. podatków, dotacji cel, ubezpieczeń społ. i zdrowotnych oraz innych świadczeń	36 771,13	60 334,67
c). inne	166 287,37	3 488 823,92
d). dochodzone na drodze sądowej	0,00	0,00
III. Inwestycje krótkoterminowe	7 669 240,66	14 022 099,84
1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	7 669 240,66	14 022 099,84
a). w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
- udziały lub akcje	0,00	0,00
- inne papiery wartościowe	0,00	0,00
- udzielone pożyczki	0,00	0,00
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0,00	0,00
b). w pozostałych jednostkach	0,00	365 400,37
- udziały lub akcje	0,00	0,00
- inne papiery wartościowe	0,00	0,00
- udzielone pożyczki	0,00	0,00
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	0,00	365 400,37
c) środki pieniężna i inne aktywa pieniężne	7 669 240,66	13 656 699,47
- środki pieniężne w kasie i na rachunku	5 632 295,15	12 305 541,54
- inne środki pieniężne	2 036 945,51	1 351 157,93
- inne aktywa pieniężne	0,00	0,00
2. Inne inwestycje krótkoterminowe	0,00	0,00
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	329 131,32	1 353 924,77
SUMA BILANSOWA (A+B)	10 488 248,18	23 333 590,85

PASYWA	BILANS	
	ŁĄCZNY	
	sporządzony za okres	
	od 01.01.2008 r. do 31.12.2008 r.	
	Stan na koniec	Stan na początek
	roku	
A. Kapitał (fundusz) własny	6 191 561,26	8 486 032,75
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	100,00	100,00
II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00
III. Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)	0,00	0,00
IV. Kapitał (fundusz) zapasowy	0,00	0,00
V. Kapitał (fundusz) aktualizacji wyceny	54 005,97	52 887,84
VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwy	498 135,72	499 253,85
VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych	7 933 791,06	5 604 264,43
VIII. Zysk strata (netto)	-2 294 471,49	2 329 526,63
IX. Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0,00	0,00
B. Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	4 263 902,92	14 847 558,10
I. Rezerwy na zobowiązania	138 350,56	191 044,79
1. Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0,00	0,00
2. Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	0,00	0,00
- długoterminowe	0,00	0,00
- krótkoterminowe	0,00	0,00
3. Pozostałe rezerwy	138 350,56	191 044,79
- długoterminowe	0,00	0,00
- krótkoterminowe	138 350,56	191 044,79
II. Zobowiązania długoterminowe	0,00	0,00
1. Wobec jednostek powiązanych	0,00	0,00
2. Wobec pozostałych jednostek	0,00	0,00
a. kredyty i pożyczki	0,00	0,00
b. z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00
c. Inne zobowiązania finansowe	0,00	0,00
d. inne	0,00	0,00
III. Zobowiązania krótkoterminowe	1 376 199,49	2 007 059,09
1. Zobowiązania wewnątrzzakładowe	0,00	0,00
a) zobowiązania wewnątrzzakładowe z tyt. rozliczeń bieżących	0,00	0,00
b) zobowiązania wewnątrzzakładowe z tyt. fund. stabilizacyjnego	0,00	0,00
c) zobowiązania wewnątrzzakładowe Ośrodki pomiędzy sobą	0,00	0,00
2. Wobec pozostałych jednostek	1 376 199,49	2 007 059,09
a. kredyty i pożyczki	75 979,35	15 371,45
b. z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00
c. inne zobowiązania	0,00	0,00
d. z tytułu dostaw i usług w okresie wymagalności	621 648,00	879 209,28
- do 12 miesięcy	621 648,00	879 209,28
- powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00

e. zaliczki otrzymane na dostawy	11 075,31	5 233,03
f. zobowiązania wekslowe	0,00	0,00
g. z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń	441 609,83	625 753,41
h. z tytułu wynagrodzeń	83 015,68	127 316,74
i. inne zobowiązania	99 098,14	295 649,28
3. Fundusze Specjalne	43 773,18	58 525,90
IV. Rozliczenia międzyokresowe	2 782 136,87	12 649 454,22
1. Ujemna wartość firmy	0,00	0,00
2. Inne rozliczenia międzyokresowe	2 782 136,87	12 649 454,22
- długoterminowe	25 341,60	13 860,01
- krótkoterminowe	2 756 795,27	12 635 594,21
SUMA BILANSOWA (A+B)	10 488 248,18	23 333 590,85

	ŁĄCZNY	
Rachunek zysków i strat	sporządzony za okres	
	od 01.01.2008 r. do 31.12.2008 r.	
	Stan na koniec	Stan na początek
	roku	
A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi, w tym	45 089 491,44	63 055 482,33
- od jednostek powiązanych	0,00	0,00
I. Przychody netto ze sprzedaży produktów	18 220 611,19	24 441 826,85
II. Zmiana stanu produktów	0,00	-387,40
III. Koszt wytworzenia produktów na własne potrzeby jednostki	0,00	0,00
IV. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	239 577,74	320 032,03
V. Przychody z tytułu dotacji	26 629 302,51	38 294 010,85
B. koszty działalności operacyjnej	47 292 739,28	60 496 691,64
I. Koszty w układzie rodzajowym	47 172 510,65	60 351 264,88
1) Amortyzacja	383 385,63	579 558,38
2) Zużycie materiałów i energii	1 480 762,61	1 854 101,19
3) Usługi obce	14 697 376,36	17 854 497,61
4) Podatki i opłaty	495 633,20	742 553,76
5) Wynagrodzenia	15 956 982,70	19 261 210,21
6) Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	837 295,73	2 194 939,34
7) Pozostałe koszty rodzajowe	12 321 074,42	17 864 404,39
II. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	120 228,63	145 426,76
C. Zysk (Strata) ze sprzedaży ze sprzedaży (A-B)	-2 203 247,84	2 558 790,69
D. Pozostałe przychody operacyjne	323 404,17	556 027,25
I. Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	0,00	5 262,73
II. Inne przychody operacyjne	323 404,17	550 764,52
E. Pozostałe koszty operacyjne	394 628,76	612 799,74
I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	0,00	0,00
II Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych	0,00	7 746,32
III. Inne koszty operacyjne	394 628,76	605 053,42
F. Zysk (strata) na działalności operacyjnej (C+D-E)	-2 274 472,43	2 502 018,20
G. Przychody finansowe	147 945,81	100 768,89
I. Dywidendy i udziały w zyskach w tym:	0,00	0,00
- od jednostek powiązanych	0,00	0,00
II. Odsetki w tym:	143 240,72	100 768,89
III. Zysk ze zbycia inwestycji	0,00	0,00
IV. Aktualizacja wartości inwestycji	0,00	0,00
V. Inne	4 705,09	0,00
H. Koszty finansowe	135 160,87	216 300,46
I. Odsetki w tym:	51 640,58	61 022,89
II. Strata ze zbycia inwestycji	0,00	0,00
III. Aktualizacja wartości inwestycji	0,00	0,00
IV. Inne	83 520,29	155 277,57

I. Zysk (strata) na działalności gospodarczej (F+G-H)	-2 261 687,49	2 386 486,63
J. Wynik zdarzenia nadzwyczajnego (J.I-J.II)	0,00	0,00
I. Zyski nadzwyczajne	0,00	0,00
II. Straty nadzwyczajne	0,00	0,00
K. Zysk (Strata) brutto (I+/-J)	-2 261 687,49	2 386 486,63
I. Podatek dochodowy	32 784,00	56 960,00
M. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)	0,00	0,00
N. Zysk (strata) netto (K-L-M)	-2 294 471,49	2 329 526,63

Ośrodki FRDL

Białystok

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Podlaskie Centrum

ul. Dojlidy Fabryczne 26
15-555 Białystok
e-mail: frdl-pc@frdl.bialystok.pl
tel. (0-85) 732 17 88, 732 09 09, fax (0-85) 732 94 84
Dyrektor: Małgorzata Szewczyk

Bydgoszcz

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Pomorsko-Kujawskie Centrum Demokracji Lokalnej

ul. Gdańska 5
85-005 Bydgoszcz
e-mail: pkcdl@bydgoszcz.frdl.pl
tel./fax (0-52) 321 18 90, 321 18 92
Dyrektor: Elżbieta Rusielewicz

Ciechanów

Filia Biura FRDL w Ciechanowie

ul. 17 stycznia 7
06-400 Ciechanów
tel. /fax (0-23) 672 8748
Kierownik: Marta Piecychna

Gdańsk

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Regionalny w Gdańsku

ul. Gdyńskich Kosynierów 11
80-866 Gdańsk
e-mail: pcst@gdansk.frdl.pl
tel.(0-58) 550 37 00, fax (0-58) 550 32 39
Dyrektor: Sylwia Krysa

Jelenia Góra

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Centrum Samorządu Lokalnego

Pl. Piastowski 27
58-560 Jelenia Góra
e-mail: csl@cls.jgora.pl
tel. (0-75) 755 90 87, 755 70 40, fax (0-75) 755 90 86
Dyrektor: Miłostawa Jarosz

Katowice**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej****- Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. W. Pańki**

ul. Mariacka 1
40-014 Katowice
e-mail: biuro@frdl.katowice.pl
tel. (0-32) 253 84 09, tel./fax (0-32) 206 98 43, 259 86 73
Dyrektor: Ewa Pytasz

Kielce**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Świętokrzyskie Centrum**

ul. Bodzetyńska 44 a
25-308 Kielce
e-mail: centrum@frdl.kielce.pl
tel. (0-41) 344 66 30, 343 00 38, 344 41 60, fax (0-41) 344 77 62
Dyrektor: Agnieszka Migoń

Kraków**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej****- Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji**

ul. Szlak 73 a
31-153 Kraków
e-mail: mistia@mistia.org.pl
tel. (0-12) 634 16 70, 633 98 00, tel/fax(0-12) 633 51 54
Dyrektor: Krzysztof Lipski

Lublin**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalny Ośrodek**

ul. Chopina 11/8
20-026 Lublin
e-mail: info@lublin.frdl.pl
tel. (0-81) 532 64 40, fax (0-81) 532 84 65
Dyrektor: Tomasz Małecki

Łódź**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalne Centrum**

ul. Rewolucji 1905 r. 9 lok. 36
90-273 Łódź
e-mail: biuro@lodz.frdl.pl
tel. (0-42) 632 63 19, fax (0-42) 632 34 81
Dyrektor: Mariola Sobolewska – Pieniążek

Olsztyn**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Samorządu Lokalnego**

ul. Pieniężnego 10
10-006 Olsztyn
e-mail: biuro@frdl.olsztyn.pl
tel. (0-89) 527 24 26, 521 88 55, fax (0-89) 521 88 54
Dyrektor: Maciej Felski

Opole

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Opolskie Centrum Demokracji Lokalnej

ul. Krakowska 51
45-018 Opole
e-mail: biuro@opole.frdl.pl
tel. (0-77) 453 68 25, tel./fax (0-77) 454 48 29
Dyrektor: Magdalena Obrocka

Poznań

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Ośrodek Regionalny

ul. Szyperska 3/1
61-754 Poznań
e-mail: biuro@poznan.frdl.pl
tel. (0-61) 853 34 33, fax (0-61) 855 33 07
Dyrektor: Paweł Mordal

Rzeszów

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Rzeszowski Ośrodek Samorządu Terytorialnego

ul. Przesmyk 6
35-065 Rzeszów
e-mail: biuro@frdl.rzeszow.pl
tel. (0-17) 862 69 64, fax (0-17) 850 74 20
Dyrektor: Grzegorz Nowakowski

Siedlce

Filia Biura FRDL w Siedlcach

ul. Sokołowska 161 A
08-110 Siedlce
tel. (0-25) 631 96 21, fax (0-25) 631 96 21
Kierownik: Ewelina Bolesta

Szczecin

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Centrum Szkoleniowe

ul. M.Skłodowskiej -Curie 4
71-332 Szczecin
e-mail: sczfrdl@wsap.szczecin.pl
tel. (0-91) 486 15 69, 486 15 74, 486 26 73 fax (0-91) 487 85 22
Dyrektor: Dominik Górski

Warszawa

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej – Biuro Zarządu

Pl. Inwalidów 10
01-552 Warszawa
e-mail: biuro@frdl.org.pl
tel. (0-22) 322 84 00, fax (0-22) 322 84 10

Wrocław**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Dolnośląskie Centrum**

ul. Mennicza 1

50-057 Wrocław

e-mail: biuro@frdl-cd.org.pl

tel. (0-71) 341 85 38, (0-71) 372 41 21

Dyrektor: Tomasz Wysoczański

Zielona Góra**Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej - Regionalny Ośrodek**

ul. Boh. Westerplatte 9

65-034 Zielona Góra

e-mail: lcszg@frdl.org.pl

tel. (0-68) 453 22 93, fax (0-68) 453 22 92

p. o. dyrektora: Patrycja Górniak

Wyższe Szkoły Administracji Publicznej

Białystok

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica

ul. Dojlidy Fabryczne 26
15-555 Białystok
e-mail: wsap@wsap.bialystok.pl
tel./fax (085) 732 46 33
Rektor: Jerzy Kopania

Łódź

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej

ul. Tokarzewskiego 2
91-842 Łódź
e-mail: wsap@lodz.pl
tel. (042) 616 25 81, fax (042) 616 25 82
Rektor: Tomasz Mordel

Kielce

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej

ul. Staffa 7
25-410 Kielce
e-mail: dziekanat@wsap-kielce.edu.pl
tel. (041) 368 60 77, tel./fax (041) 368 66 61
Rektor: Andrzej Bednarz

Szczecin

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej

ul. M. Skłodowskiej-Curie 4
71-332 Szczecin
e-mail: biuro@wsap.szczecin.pl
tel. (091) 486 15 42, (091) 486 15 43, fax (091) 486 15 44
Rektor: Włodzimierz Pużyna

Foundation in Support of Local Democracy

Report for 2008

The following institutions supported financially the activity of the Foundation in 2008:

- British Embassy in Warsaw
- Labour Office of the Lower Silesian Voivodeship in Wałbrzych
- * Ecorys Poland Ltd.
- Cooperation Fund Foundation
- Friedrich Naumann Foundation
- Stefan Batory Foundation
- Konrad Adenauer Foundation in Poland
- Polish-German Cooperation Foundation
- The Upper Silesian Regional Development Agency JSC in Katowice
- Prime Minister's Office
- European Commission, Delegation of European Commission in Kiev
- Local Government and Public Service Reform Initiative, Hungary / Open Society Institute (LGI/OSI)
- The Małopolskie Voivodeship Office in Kraków
- Ministry of National Education
- Ministry of Culture and National Heritage
- Ministry of Labour and Social Policy
- Ministry of Regional Development
- Ministry of Interior and Administration
- Ministry of Foreign Affairs
- National Agency of the "Youth in Action" Programme
- The Polish Agency for Enterprise Development
- Polish-American Freedom Foundation
- The Regional Centre of Social Policy in Opole
- The Association of Local Activity Support Centres CAL
- The Świętokrzyskie Office of Regional Development
- The Toruń Agency of Regional Development JSC
- United States Agency for International Development / Office of Economic Growth in cooperation with Mendez England & Associates Inc.
- Office of the Committee for European Integration
- Marshal's Office of Kujawsko-Pomorskie Voivodeship
- Marshal's Office of Lubuskie Voivodeship
- Marshal's Office of Małopolskie Voivodeship
- Marshal's Office of Mazowieckie Voivodeship
- Marshal's Office of Podlaskie Voivodeship
- Marshal's Office of Pomorskie Voivodeship
- Marshal's Office of Warmińsko-Mazurskie Voivodeship

- The City Office of Opole
- The City Office of Sopot
- Warmia and Mazury Regional Development Agency JSC in Olsztyn
- Voivodeship Fund of Environmental Protection and Water Management in Opole
- Voivodeship Labour Office in Bydgoszcz
- Voivodeship Labour Office in Kraków
- Voivodeship Labour Office in Lublin
- Voivodeship Labour Office in Łódź
- Voivodeship Labour Office in Olsztyn
- Voivodeship Labour Office in Opole
- Voivodeship Labour Office in Poznań
- Voivodeship Labour Office in Szczecin
- Voivodeship Labour Office in Toruń.

Thank you!

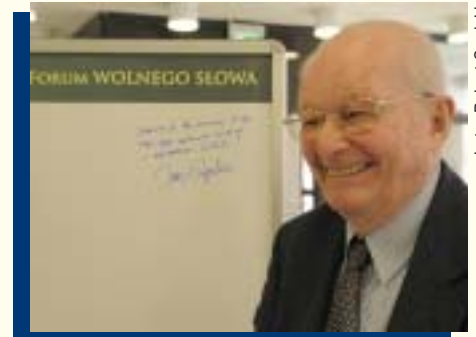

photo: Robert Sawicki

The year 2008 was yet another, nineteenth year of activity of our Foundation. We are approaching our twentieth anniversary and the magic number of one million participants of our training events. Yet again, it has been confirmed to us that what the Foundation does is good and socially needed.

But the year 2008 was also a difficult one and important for our development. First of all, procedures of opening EU funds were delayed, which brought us considerable difficulties. There were no current earnings, but we had to keep our whole network at the ready while waiting for contests and tenders to be announced. We incurred significant losses. However, we maintained our mission activities on an unchanged level and continued our strategic actions related to the development of the Foundation and adjusting it to changing conditions.

The Executive Board started a serious analysis of our activities to date and determined our strategic directions. An internal audit was conducted that provided essential information assessing our activity. It was great satisfaction to us to receive proofs of high recognisability of our Foundation among local government authorities of all levels, high trust we enjoy, and appreciation of quality and professionalism of our actions. Even stronger than before, we feel that we are needed.

The work on the strategy was based on an analysis of problems of our local democracy and self-governance that need to be solved. Against this background, key tasks of the Foundation in the coming years were outlined. We focused on them in our reports, interviews and publications. After all, we are no common commercial institution dealing with training and advising: our objective is to accomplish our mission and all our actions will always be subjected to it.

An ambitious program was also undertaken of improving the system of management of the Foundation that has become a large and serious organisation. The first step was the implementation of the system of electronic accounting, which became functional at the beginning of 2009. This new tool will enable us to work even more effectively for the development of democracy and efficient public administration.

Today, looking back at the year 2008, we can state with satisfaction that the difficulties we experienced have already passed. But there are still great challenges ahead of us, as Poland has not yet gone through the difficult period of system, economic and social transformation. We will be better and better prepared to meet those challenges.

We look at the current, jubilee year 2009 with optimism and a strengthened belief in the sense of and need for our actions.

Prof. Jerzy Regulski

President of FSLD

About the Foundation in Support of Local Democracy

The Foundation in Support of Local Democracy (FSLD) is the largest Polish non-governmental organization supporting the development of self-governance. It is an apolitical, independent and non-commercial organization. It was created on the 18th of September 1989 and recorded in the registry of foundations on the 9th of January 1990. The founding group was composed of members of the Citizens' Parliamentary Club, active representatives of democratic opposition of that time: Senators Jerzy Regulski, Andrzej Celiński, Aleksander Paszyński, Jerzy Stępień and Deputy Walerian Pańko.

The mission of the Foundation since the moment of its creation has been the support of local democracy.

FSLD was awarded for its activity a number of times. The most important awards include:

- 1995 - UN Habitat Scroll of Honor
- 2000 - Main Award of Prime Minister in the Contest Pro Publico Bono
- 2003 - Honorary Wings for the services to Świętokrzyskie Region
- 2004 - Honorary Award of the Economic Forum in Krynica
- 2008 - Award of the Minister for Regional Development in the Contest Best Investment in Man
- 2008 - Badge of Honour "For the Services to Lubuskie Voivodeship"
- 2008 - Medal PRO MASOVIA for the services to Mazowieckie Voivodeship
- 2009 - Golden Honorary Griffin Award for the services to Zachodniopomorskie Voivodeship
- 2009 - Award "Pearl of the Powiat" of the starost of Kołobrzeg
- 2009 - Medal of Honour: "10 years of Kujawsko-Pomorskie Voivodeship"

The Foundation is a network composed of sixteen regional centres with a few branches, four Colleges of Public Administration in Białystok, Kielce, Łódź and Szczecin, and the Polish Institute of Local Democracy, which is a research unit. Due to this structure, the Foundation's activity covers the territory of the entire country.

The Foundation accomplishes its mission by undertaking regular activities aimed at building local ties and developing the social capital of local communities. By training and advising, it supports the development of public institutions, both governmental and self-governmental. It monitors the quality of public services and runs projects aimed at bringing them and their effectiveness onto a higher level.

The Foundation's activities are addressed to a vast circle of recipients: local government authorities, public administration, local government organizing units, social organizations, informal groups and local leaders. Other types of recipients of the Foundation's services include small and medium-sized companies and, in selected projects, groups threatened with marginalization, e.g. unemployment.

It is the Foundation's principle to act in partnership and maintain lasting relationships with persons, organizations and institutions co-operating with it. Hence, a special form of activity has been worked out at FSLD: clubs and specialist forums. They unite self-government workers and local activists, persons interested in particular areas of activity of local authorities. Members of some forums are also representatives of social organizations.

82 such clubs and forums are active at regional FSLD centres.

On the country level, the Women's Local Government Forum is active, gathering e. g. ladies-village administrators, mayors and city presidents..

In 2008, the Nation-wide Convention of Secretaries of Municipalities was set up, gathering chairpersons of regional forums of secretaries.

An initiative group was created for establishing the Nation-wide Forum of Culture.

Since 1992, the Foundation has also conducted programs abroad, mostly in the countries of the former Soviet Union and in the Balkans, sharing the experience of the Polish transformation, particularly self-governance reform.

The Foundation in Support of Local Democracy was a co-founder (in 2004) and is a member of the Polish Chamber of Training Companies (PIFS) whose main task consists in developing the market of educational services and promoting the idea of permanent education, as well as supporting the development of knowledge society. PIFS is an institution which has become a leading source of information and opinion on the Polish training market, both for the media and the governmental and non-governmental administration. It also integrates the circle of institutions dealing with training activity. The Chamber worked out and implemented the Code of Good Practices, based on the assumption that learning is a condition of development and increasing the competitiveness of any company. FSLD is a signatory to the Code and follows its provisions in practice.

It is worth mentioning that in 2009 the number of participants of training events organized by FSLD will have **exceeded one million**.

The Foundation in 2008

2008 was for the Foundation in Support of Local Democracy the year of summing up the nineteen year period of activity as well as planning for the future. In connection with the twentieth Jubilee of the Foundation, falling in 2009, a review and a summary were made of the activity to date. Reflections on the past made the basis for planning the future. 2008 was the year of the work of the entire organisation on the document that is a plan of activities for the coming years. When working out the “*Strategy of FSLD for 2009-2015*”, a thorough diagnosis of the organisation was made. External survey was also conducted to gather knowledge on how the Foundation’s partners and customers perceive its actions and to what degree various forms of activities of FSLD respond to their needs and expectations. The diagnosis derived from the results of the survey became the basis for determining new strategic and operational objectives and, subsequently, programs of actions.

Due to this collective effort, the Foundation is one of few non-governmental organisations having a concrete action plan for the next seven years.

In our substantive activity, the year 2008 was dominated by preparing projects for new operation programs related with the programming period 2007-2013. Owing to delays in the implementation of the operation programs, ready-made projects waited for months at FSLD headquarters and regional centres for contests to be announced, projects to be assessed and finally contracts to be signed. The Foundation did not foresee the scale of those delays, which in turn affected its financial results.

In 2008, the activity of the Foundation was appreciated yet another time – we were awarded the *Pro Masovia Medal*, which is a distinction granted to persons and institutions whose activity outstandingly contributed to the economic, cultural or social development of the Mazowsze region. The Medal was presented by the Marshal of Mazowieckie Voivodeship, Mr. Adam Struzik.

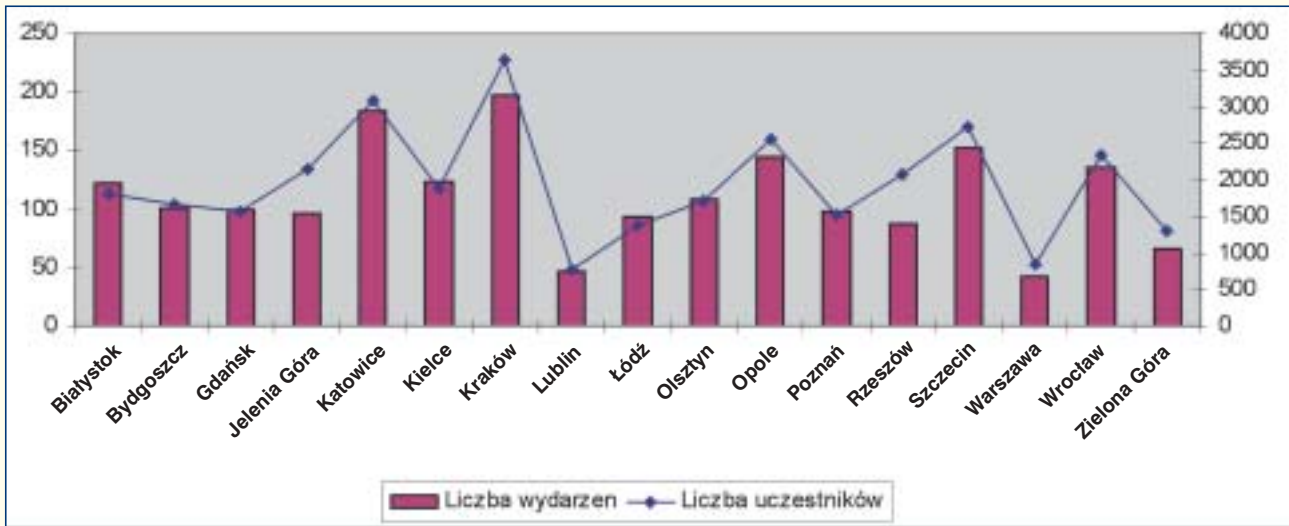
One of the Foundation’s projects, „Women village administrators and leaders” („Sotyski i liderki wiejskie”), was awarded in *the Best Investment in Man Contest of the Minister of Regional Development*.

In 2008, the Foundation in Support of Local Democracy continued its performance of the tasks aimed at supporting its leading clients (local government workers, officials of government administration, local communities, non-governmental organizations and small and medium-sized companies) within the framework of trainings, advising and training-advisory projects.

In 2008, FSLD organised **3 256** trainings for the total number of **65 376** participants.

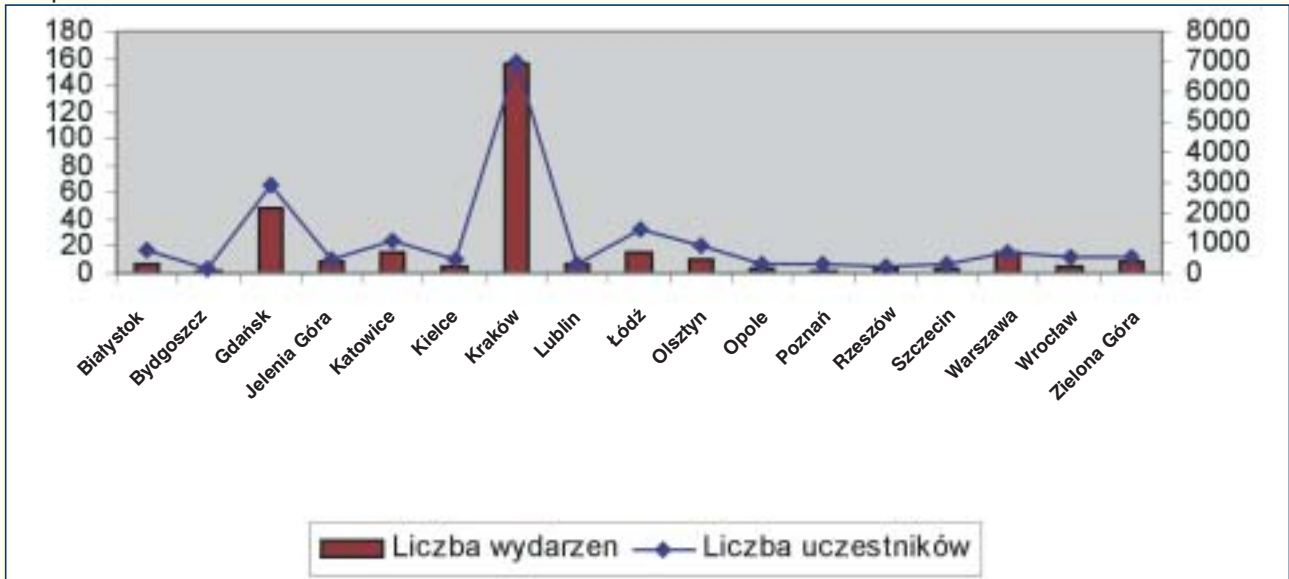
Within our monthly training offer, we organised and conducted **1 898** trainings for **32 953** persons. The graph below presents the number of trainings and their participants in various regions of Poland.

Graph No 1 – Trainings in 2008

Within the framework of permanent trainings carried out for members of local government sector forums, we conducted 414 trainings for 13 912 participants.

Graph No 2 – Forums in 2008

The Foundation also carried out its training and advisory activity within projects financed from European funds, wherein it organised 944 trainings for 18 511 persons. In 2008, 113 projects were realised for the total budget sum of 26 830 458,46 PLN. For the projects realised in the programming period 2006-2011, the Foundation obtained the total of 119 990 143,74 PLN.

A detailed list of the projects is contained in attachment 1.

An important element of our activity have been, for many years, advisory services to local government units. In 2008, the Foundation provided 121 such services. The most frequent ones included: developing strategies of resolving social problems, feasibility studies, revitalisation plans, locality renewal plans, and preparing projects/applications for grants. Our advisory services were most eagerly used by municipalities of the following voivodeships: świętokrzyskie (24), małopolskie (22), warmińsko-mazurskie (18), lubelskie (14), śląskie (11), dolnośląskie (10).

In 2008, we organised 48 conferences in entire Poland, in which 3 796 persons took part. The most important of them were the ones that were related to problem-solving on local level and provided a possibility of formulating opinions and conclusions for public administration organs. A detailed list of the conferences is contained in attachment 2.

Eighty two sector forums were active at FSLD in 2008, gathering numerous local government workers. A detailed list of the forums is contained in attachment 3.

Cooperation with the media

By informing about its activities and presenting standpoints important for local government and the development of citizens' society, the Foundation developed its cooperation with the media dealing with subject matters of local government, especially with *Gazeta Samorządu and Administracji (Local Government and Administration Gazette)*, *Serwis Samorządowy PAP (Local Government Service of the Polish Press Agency)*, www.ngo.pl portal and TVP3 (channel 3 of public television) – *Kurier Mazowiecki (The Masovian Courier)* and *Kurier Warszawski (The Warsaw Courier)*, as well as regional centres of public television TVP.

Within the „Eurolinia Plus” project, aimed at providing help in using European funds to various social groups, the Foundation established cooperation with TV Biznes and TOK FM Radio. The Local Government Service of the Polish Press Agency also participates in this project, addressed primarily to help those who may submit their applications for structural funds for the first time in the new programming period 2007-2013.

FSLD Award

The organisation of the third edition of the FSLD Award was an essential element of the support provided for activities aimed at developing local government and citizens' society. This time, it was awarded for initiatives developing local culture as a factor of social life most strongly enhancing the sense of local identity and community, and thus contributing to the development of citizens' activeness. The initiative was realised under the patronage of the Ministry of Culture and National Heritage and the Polish Committee for UNESCO. The award was granted in two categories: the category of local government institution of culture and the category of non-governmental organisations or citizens' groups, irrespective of legal status.

In the category of local government institution of culture, the award was granted to Dobrzański Ośrodek Kultury i Sportu (Dobrzański Centre of Culture and Sports) for the project „Źródło” (“The Source”). In the category of non-governmental organisations or citizens' groups, two ex equo awards were granted to Inicjatywa Obywatelska „Otwarte Ogrody” (“Open Gardens” Citizens' Initiative) in Podkowa Leśna and Koszalińskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne (The Koszalin Social-Cultural Society) for the initiative “Wioski Tematyczne” (“Thematic Villages”).

Foreign activity

In 2008, FSLD continued the realisation of foreign projects in countries of Eastern Europe and Central Asia. One of the main objectives of the activity of the Foundation abroad is supporting the development of democracy in countries implementing system transformations. The activities of FSLD in partner countries are

related both with sharing Polish experiences in the area of system transformations and functioning of local government, as well as citizens' activeness, socio-economic development on the local and regional level and – following Poland's accession to the European Union – also the issues concerned with functioning in EU structures.

Geographic priority areas FSLD focuses its interest on are countries of Central-Eastern Europe and Central Asia, especially the countries of the former Soviet Union, and the area of South-Eastern Europe, particularly the Balkans.

The activities of the Warsaw Office of the Foundation in 2008 included, among others, projects realised in Georgia and Ukraine. A series of meetings, talks and lectures also took place meant for groups of officials and representatives of non-governmental organisations from Azerbaijan, Belarus, Georgia, Kazakhstan, Ukraine, who visited FSLD while being hosted in Poland by other non-governmental organisations. Due to our involvement in those activities, the list of foreign partners we cooperate with has lengthened.

In addition to this, the regional centres of the Foundation were involved in undertakings supporting Ukraine, Serbia and Moldova, the Kielce centre participated in projects embracing youth exchange from many countries (Ukraine, Sweden, Hungary, Malta, Estonia, Czech Republic, Italy, Latvia and Lithuania).

As a member of Grupa Zagranica (Abroad Group) Association, FSLD participates in its work for improvement and development of foreign activity of Polish non-governmental organisations. A representative of FSLD also took part in working groups of the Association Georgia+ and Caucasus+, which make a forum for exchanging experiences, working out standards and planning future activities for the benefit of the societies of these areas within the scope of statutory activity of the organisations. It is also worth mentioning that a representative of FSLD was elected again to the new Bureau of ENTO, the European Network of Training Organisations for Local and Regional Authorities.

In the area of international activity, FSLD will primarily focus in the coming years on cooperation with our neighbours – Ukraine and Belarus, but also Georgia and the countries of Southern Europe – with the states that are candidates to the European Union or those states that, even though they have already become members of EU, are still covered by regional EU support programs (this particularly concerns Western Balkans. We intend to make use of the possibilities offered by the new tools of the European Neighbourhood Policy, such as the European Neighbourhood and Partnership Instrument and Eastern Partnership as well the ever increasing participation of our country in the realisation of Millennium Development Goals due to development support provided by the Polish government. FSLD carries out its own international cooperation projects and is also a partner of organisations and institutions from European countries.

Polish Institute of Local Democracy

Polish Institute of Local Democracy is a unit of the Foundation. In 2008, the Institute initiated a new program Democratic Innovations. Its purpose is to develop and promote innovative forms of social participation in Poland, also by adapting selected solutions used in western democracies. Within that program, the Institute will promote modern methods of resolving conflicts and involving citizens in local matters.

The program was inaugurated by a debate of experts prepared by PILD and the Senate of the Republic of Poland, with the assistance of the Polish-German Cooperation Foundation. The media patron of this event was the Information Agency of the Polish public television TVP.

The debate Innovations in Democracy, attended by Vice-Marshall of the Senate, Professor Marek Ziółkowski, and experts from Higher School of Social Psychology began the campaign of the Foundation in Support of Local Democracy aimed at inclusion into public life of broader groups of society.

The debate was attended by a vast circle of representatives of local authorities from entire Poland and was reported by nation-wide media. The speakers discussed, among other things, democratic innovations applied in the countries of Western Europe, with particular emphasis on the experiences of the Federal Republic of Germany in this field.

Organisational changes

2008 was for the Foundation the period of introducing important organisational changes. The Bureau and the Centres were subjected to internal and external control and audit, covering both financial and personnel aspects of FSLD activity and the implementation of individual projects.

In connection with the need for constant professionalisation of the Foundation, new solutions were introduced:

- a uniform employee assessment system was implemented in the whole network as an element of the new system of human resources management,
- an internal audit unit was created,
- the Foundation was prepared for the implementation of an integrated financial-accounting system *SAP Business One* (the system became operative in the whole network as of the 1st of January 2009).

All those investments serve well the increase in effectiveness of managing FSLD. All of them are also elements of a broader program of professionalisation of the Foundation. This program results from the new strategy of FSLD and is implemented within the strategic objective „Increasing the Foundation’s competitiveness by effective management”.

In all its actions in 2008, the Foundation was guided by the vision worked out collectively by the whole FSLD team during the work on *FSLD Strategy for 2009-2015*. This common vision of the Foundation was expressed in the sentence:

We want to be the leading non-governmental organization in Poland, neutral to political parties, supporting the development of local communities, studying the needs of those communities, and playing the role of the initiator and supporter of solutions enhancing self-governance and democracy.

Spis treści

WSTĘP	5
WŁADZE FRDL	6
O Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej	7
Fundacja w roku 2008	8
Współpraca z mediami	11
Nagroda FRDL	11
Działalność zagraniczna	12
Polski Instytut Demokracji Lokalnej	12
Zmiany organizacyjne	13
Najciekawsze projekty realizowane w 2008 roku przez FRDL oraz przez Wyższe Szkoły Administracji Publicznej	15
Załącznik nr 1 Wykaz projektów realizowanych w roku 2008	37
Załącznik nr 2 Fora	55
Załącznik nr 3 Sprawozdanie finansowe	59
Ośrodki FRDL	67
WSAP	71
Report for 2008	73